

Creador@s na reserva

Título:

Creador@s na reserva

Edición:

2022

Edita:

Galix (Asociación Galega do Libro Infantil e Xuvenil)

Imprime:

Agencia Gráfica

ISBN:

978-84-09-37279-9

Patrocina:

Creador@s na reserva

Prólogo

“Creador@s na reserva” é un conxunto de parellas artísticas nos que se unen as palabras e a imaxe a través dun mesmo punto de inspiración: as Reservas de Biosfera de As Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo.

GÁLIX, no seu afán de integrar o libro infanto-xuvenil en todas as áreas da sociedade, propiciou a xuntanza e colaboración de escrita e ilustración a través dos seus socios e socias. Así, formou parellas artísticas que realizasen un traballo conxunto para reunir este volume de contos, pequenas pezas teatrais ou poemas ilustrados. Deste xeito tamén se quere facer unha homenaxe a esta maridaxe tan presente na LIX na que a ilustración e a escritura camiñan da man, acompañándose e acompasándose. Neste caso, o esforzo por parte de GÁLIX consiste en presentar estas parellas (que se formaron de xeito aleatorio) arredor dunha temática.

Coas pezas artísticas resultantes, as súas autoras e autores queren achegar o lectorado máis novo a estes lugares refuxio como son as Reservas da Biosfera da provincia da Coruña. As Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo son berce da diversidade biolóxica e sostible. Posúen unha riqueza natural extraordinaria que debe ser coñecida de primeira man, pero tamén a través dos soños e historias que as mesmas

inspiran. Con este libro, amais de agasallarvos con textos e imaxes creados para a ocasión, tamén queremos contribuír á promoción e posta en valor das Reservas da Biosfera, tan importantes na concienciación do tesouro natural que posuímos.

A literatura infanto-xuvenil é lugar de encontro de diversas disciplinas mais tamén unha ferramenta de acción, que axuda a construír mentes críticas e cheas de valores. Os libros, sen seren seres vivos ou animados que poidan moverse, si poden constituír lugares de encontro e orixe de iniciativas. A igualdade, a xustiza, a conciencia social... a defensa da ecoloxía e o medio ambiente tamén se len, viven e respiran nas páxinas dos libros.

Sería inxusto non lembrar aquí que as creadoras e creadores de LIXG sempre están dispostos a axudar para daren visibilidade a ámbitos que o precisan, para sensibilizaren sobre diversas temáticas, para sumaren, construíren e contribuíren. Este non é, pois, un caso illado.

“Creador@s na reserva” pretende ser unha semente máis coa que prender e facer medrar a defensa do noso patrimonio natural, así como tamén converterse nun exemplo máis de que a literatura está presente en todos os aspectos da vida, facéndoo de maneira activa e visible, como un elemento a maiores de conformación da sociedade.

A sustentabilidade é un dos grandes desafíos da nosa sociedade. Atopámonos inmersos nun proceso de cambio climático global, de degradación e descoido ambiental, de necesidade de concienciación da sociedade sobre os problemas existentes e da necesaria implicación de cada unha das persoas...

Se non queremos que continúen desaparecendo hábitats naturais, se queremos que continúe manténdose a diversidade, debemos tomar conciencia da contaminación que producimos, da necesidade de reducila e, tamén, de

colaborar a frear este devalo. Posuímos coñecementos e ferramentas, polo que só temos que engadirlle a vontade. Este libro é un apoio á difusión destas ideas.

Vivimos na sociedade da Información e o Coñecemento, no que as materias, saberes e linguaxes están relacionados nas súas diversas formas. É aquí outro, e diferente, chamamento á reflexión sobre a nosa forma de vida, co obxecto de facela máis amable para o conxunto da poboación.

Cada unha das creacións (parella texto-ilustración) convértese nun estímulo para a difusión das Reservas da Biosfera As Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo, á vez que esperta a conciencia sobre a necesidade de protexer estes espazos naturais. Un libro, outra vez, como soporte físico e perdurable ao servizo das necesidades da sociedade, un recurso respectuoso ao que lle podemos engadir o factor beleza que a literatura e a ilustración achegan a catro mans en cada unha das pezas que aquí propoñemos.

Tan só nos quedaba poñer o traballo feito ao teu alcance. Aquí cho presentamos, para que as follas deste libro poidan evocar as dos carballos, fentos ou bidueiros presentes nas Reservas da Biosfera e consigan trasladarte ata alí.

Boa viaxe!

*Xosé A. Perozo
María Canosa*

O año comería a flor?

Daquela estaba eu metida nunha casa de papel que arrecendía a tinta. Unha casa de paredes brancas cun letreiro que non quero desvelar. Non vaia ser que a dona veña na miña procura.

Puiden chamarme Branca, pero non é ese o meu nome; con todo decidín collelo prestado para usar neste relato. Xa está!

Eu son Branca e nacín nun libro onde, xunto con outros personaxes, formo parte dunha historia. Disto xa van uns anos, aínda que aquí medimos o tempo por edicións. Foi na terceira cando decidín dar un cambio na miña vida.

Aínda tendo a graza da ubicuidade, que nos permite estar en diferentes sitios á vez, algo petaba no meu interior que me apurraba a saír. Tamén influíron algunhas amizades, non consideradas perigosas, personaxes doutros libros, doutras historias, que me animaron e aquí estou de xira por un tempinho. Unhas vacacións sempre se agradecen.

Coñezo moitos personaxes famosos das historias publicadas, pois convivimos, sempre por casualidade, en andeis de librerías, bibliotecas, casas particulares, cuartos de nenas e nenos ... que me permitiu manter amizade con eles.

Lembro especialmente a unha fada dunha das historias,

moi dadivosa e con grande influencia no mundo literario que nos agasallaba por veces con “poderes” que nos permitían facermos conversas nas que tan só nós podíamos escoitarnos e ata saírmos dos libros sendo invisibles aos ollos dos demais. Resultaba marabilloso poder ver sen sermos vistos e falar sen necesidade de ocultarnos. Fadas, monstros, princesas. Lobos, lagartos, xigantes. Nenos, anciáns, avoas.

Un destes veciños-amigos, deixoume unha grata lembranza. Seguro que tamén vós o coñecedes, aínda que desde outra óptica. Falo de ... O Principiño. Despois de que el mesmo nos contase a súa historia, decidínme a percorrer algo de mundo, como fixo con el o seu creador, Antoine de Saint-Exupéry.

Así que, coa súa información e as facultades que me prestou aquela fada, que funcionaban ao xeito dunha brúxula ou un GPS máxicos, saín unha madrugada con dirección ao Monte da Cova da Serpe. Levoume uns días chegar porque fun gozando da fermosa paisaxe dos arredores, cruzando piñeirais, zonas ateigadas de fentos, de turba ... Como non saquei billete de ida nin de volta vou ao meu aire.

Indicadores de Rutas? Aí vou eu, Branca! Pateei parte das Rutas do Mandeo, dos Cabaleiros e do Enxameado. Neste último case me perdo, recordoume ao propio Principiño, pois desde o seu mirador, a 600m. de altitude, tamén eu podía ver as estrelas, escoitar o silencio e ollar a súa variada natureza cativadora.

Máis alto aínda está o monte da Cova da Serpe, a 841m. sobre o vivel do mar. Alí, sen ser vista, incorporeime a un grupo de camiñantes que tamén facían montañismo.

A conversa entre eles era amena e enriquecedora. Contaron diferentes lendas sobre aquela Cova da Serpe. A min, que me gustan as lendas, estaba feliz escoitándoos. Un dos libros no que eu habitaba estivo moito tempo arrimado a un de lendas, pero estas que acababa de oír, non as coñecía.

Disque -comentaba unha das rapzas- que unha enorme serpe que nesa cova vivía, era quen de tragar gando dun bocado a 8km. de distancia sen que o rabo lle saíse da gruta. Un dos mozos do grupo sabía outra versión: que a filla do señor de Miraz namorou dun mozo da aldea e fuxiu con el refuxiándose nesa cova e a serpe... Que a cousa acabou mal!

Tamén O Principiño nos contara que el vira nun libro que unha serpe, unha boa, tragaba unha fera e lera que esta especie engulía as presas enteiras sen mastigalas e logo quedaban seis meses inmóbiles facendo a dixestión. E mirade que teño lido e escoitado cousas raras, pero a min isto dáme medo!

Como boto de menos as conversas co Principiño! É moi agradable escoitalo. Cheguei a falar co seu creador, Antoine, porque xa sabedes que os escritores, as escritoras, nunca morren. As súas obras fanos inmortais.

Eu en todo este tempo fóra da miña historia e do libro, síntome unha Principiña, que non é o mesmo ca unha princesiña.

Eu tamén me sinto dona das estrelas por telas ao meu alcance, por contalas unha e outra vez como aquel xeógrafo e explorador do que el nos falaba. Eu, desde Os Sete Muíños, desde a Fervenza das Brañas ... vexo, tamén, coma el, bonitos solpores.

Descubrín que por esa zona pasa un tramo do Camiño de Santiago, o Camiño Norte ou Cantábrico, que vai por Curtis. Acompañei no seu percorrido a un peregrino, sen que el notase a miña presenza. Ía sen compañía. Por veces falaba só, por veces as bágoas escorregábanlle polas fazulas coma pingas de auga que xa fixeran regueiros. Intuíñ algo e pareceume unha historia apaixonante para contar noutro libro. Quen sabe!

Estiven en castros diferentes, un deles con forma elíptica e restos amurallados. Entrei en igrexas, pazos, crucei

pontes, bebín auga fresca de fontes. Tropecei con gando vacún e equino que por alí campa libremente. Réptiles, morcegos, lagartos, aguias, londras, lobos. A todo isto púidenlle poñer cara. Como cambia de velos nos libros!

Outro grupo de rapaces falaba da Festa Gastronómica da Nabiza e do Queixo, lamentando que fose en decembro, pois as rutas nunca as programaban no inverno.

O que non vou facer coma O Principiño é explorar outros planetas, aínda que neles os animais e as flores falen.

Quedarei na Terra, implicándome, entre outras cousas, no coidado da natureza. Paga a pena! Volverei axiña aos andeis dos libros xunto cos outros personaxes da historia á que pertencemos. Volverei á miña casa de papel. O Principiño tamén regresou cos seus logo de estar un tempo coa súa nave avariada no deserto e eu pregúntome se ao esquecer pintarlle a correa de coiro á buceira do año... este comería a flor?

Preguntareillo ao chegar!

Branca, amais doutras cousas, tamén aprendeu esta canción que non deixou de cantar ata chegar a onda os seus:

*Non sabes a sorte que tes,
vivir nesta terra
e ver o que ves.*

Concha Blanco

Xosé Cobas

A cascuda rabuda

«Outra vez ese cheiro a picante, a químico! Que pesados!», pensaba Odilo mentres abría os seus ollos estarricándose ante a luz da lúa que entraba pola greta na que vivía, ao carón da ventá que daba ao xardín. O único hábito que lle quedaba da súa xuventude eran eses horarios nocturnos. Adoraba o silencio que lle proporcionaba a noite, intre no que podía facer e desfacer ao seu antollo, sen interrupcións nin molestias.

Odilo era unha cascuda de dous centímetros de tamaño e relucente corpo negro. Tiña xa catorce meses, o que o convertía en todo un veterano. O paso do tempo e o seu estilo de vida arriscado fixeran que agora se vira obrigado a camiñar cun pequeno bastón feito coa metade dun escarvantes redondo.

Vivía nunha cociña, pero iso non sempre fora así. A súa infancia transcorrera no bosque, concretamente nas terras do Mandeo, preto de Betanzos. Emigrara na procura dun lugar onde poder conseguir unha vida máis doada, e a verdade era que na cociña a comida sempre abundaba, a pesar de que os humanos andaban todo o día detrás del para acabar coa súa presenza.

Certa noite apareceu por alí un landrú que levaba por

nome Severino. Era un rato pequeneiro de campo, que nin a rata chegaba. Botaba moito por fóra dicindo «aquí mando eu», «eu son o xefe», «mirade como salto»... Ata que acabou pillando o rabo nunha rateira. Odilo aínda tiña presente a cara do roedor, toda fachendosa, e o seu rebulir dereitiño a aquela succulenta porción de comida. Non podía evitar rir cada vez que o pensaba. O coitado! Como caera na trampa por un mísero anaco de queixo! Por sorte, todo quedara nun susto, e inda que coa puntiña algo torta, o rabo quedáralle enteiro.

A partir daquel día Severino foi outro. Vagaba pola cociña coas orellas caídas e os bigotes arrastrando polo chan. Odilo, que o observaba con certa mágoa, pronto comezou a convidalo a queixo e ensinoulle os perigos de vivir alí. A cambio, o pequeno rato axudaba a cascuda a cumprir coas misións e así, entre o enxeño de Odilo e a axilidade de Severino, non había quen os parase.

Aprendeulle os buracos segredos por onde entrar á despensa sen levantar sospeitas, tamén a identificar o forte cheiro que proe nos ollos e do que hai que fuxir, e inda que o rato Severino tiña predilección polas cores brillantes e logo lle daba por ir meter o fociño, aprendera a evitar as pedriñas multicolor, xa que eran veneno.

Dende que se coñeceran, os días e os meses pasaban nun abrir e pechar de ollos, e os dous amigos precisábanse cada vez máis.

Odilo xa non era quen de completar as misións só. Cada vez doíanlle máis os xeonllos e, inda que usaba caxata, non era suficiente. Pasaban as noites alternando roubos á despensa e historias de xuventude. A cascuda explicáballe a Severino o fermosa que era a terra que o vira nacer, chea de insectos e animais de todo tipo, un lugar onde os humanos coidaban dos animais e das plantas... Segundo pasaba o tempo, botábaa máis de menos. Porén, cada vez que lle metía unha trabada ao queixiño afumado, o seu preferido, pasábaselle a morriña. O rato, pola súa parte, non tiña nada que botar de menos, xa que

el nacera no xardín á beira da cociña, pero gustaríalle poder ver algunha vez na súa vida as marabillas que o seu amigo lle describía.

Dun tempo a esta parte, todas as mañás a cascuda recibía o día mirando pola ventá á beira da súa greta. E alí estaba ese amencer. A primavera chegara de novo e as margaridas do xardín estaban moi fermosas baixo os primeiros raios do sol. Lembrábanlle as paraxes da súa infancia. Mergullado naqueles doces recordos de xuventude, como hipnotizado, quedara pasmando ante o cristal sen decatarse de que un humano, o pai de familia da casa na que vivía, entrara na cociña para preparar o almorzo.

Un exabrupto do home espertou a Odilo daquel estado de alucinación, volvendo en si e virándose alertado.

—Arredemo! —exclamou a cascuda—. Que vén coa vasoira!

Odilo agarrou o seu escarvantes e iniciou un aloucado sprint a través do mesado. Poucas veces correra tan rápido dende que comezara a usar bastón. Ás súas costas, os golpes do cepillo impactaban contra o mármore, e o aire das ondas expansivas abaneaba os seus bigotes. Chegou ao bordo da mesa e, mirando cara a atrás, puido ver os ollos entolecidos do home.

—Malditos humanos! Que teima teñen con nós! —refungou.

Agarrando ben o caxato, Odilo saltou ao baleiro, mentres as súas ás batían sen éxito.

O golpe contra o chan non foi cousa de broma, o seu vello corpo non avanzaba tan rápido como desexaba, e ao seu redor unha xigantesca sombra crecía cada vez máis. Ao mirar cara a arriba puido ver como unha zapatilla se lle achegaba velozmente. «Acabar así... que vergoña!», pensou.

Pechou os ollos e xa estaba agardando iniciar a súa viaxe

cara ao máis alá cando unha violenta sacudida o fixo retornar ao máis aquí. Abriu de novo os ollos. O seu corpo abanaba no aire dun lado para outro... Estaba na boca de Severino!

O rato salvárao no último momento saíndo do seu acubillo, onde estaba petrificado vendo a espantosa escena. O pai da casa non daba crédito ao que acababa de ver, case semellaba un rescate! «Debe ser a miña imaxinación, mellor vou poñer o café, se cadra aínda non espertei de todo», repetía o home intentando buscar unha explicación ao que acababa de acontecer.

Unha vez no xardín, Odilo e Severino non pararon de correr ata esconderse entre unhas bolsas de lixo.

—Amigo meu, grazas por salvarme a vida! —dixo Odilo sen poder conter a emoción—. Creo que este lugar xa non é un sitio seguro para nós.

—Xa sabes que por ti cruzaría cociñas cheas de rateiras —animouno Severino ao tempo que lle chiscaba un ollo—. Pero tes razón, pode que xa esteamos algo vellos para tanta marcha.

O sol batía nas follas dos carballos, facéndoas coruscar, e o cheiro a terra mollada inundaba o aire, onde se elevaban pequenos penachos de vapor dende o leito do río. Os ouvidos de Odilo e Severino enchíanse cos cantos das aves que atravesaban o ceo.

—Como dixeches que se chamaban estes froitos, Odilo?

—Son amorodos, similares ás moras que comemos onte, pero máis grandes.

—Non sabía que se podía vivir así! —exclamou o rato con ledicia—. Nin sequera estraño o queixo!

Inda que pasaran días dende aquela aventura que case lles custa a vida, sempre rían ás gargalladas lembrando como aquel humano pasmón esnaquizara media cociña a vasoirazos tentando acabar con eles sen éxito.

A perigosa vida da cociña non podía semellar máis afastada alí, na beira do río Mendo, en Coirós, o lugar que vira nacer a Odilo. Os dous amigos gozaban por fin dos praceres dese paraíso, onde o tempo pasaba de vagar e os humanos coidaban da natureza.

Xabier Domínguez

Noemí López

Seixo branco

Sile abre un ollo e volve pechalo. Algo non vai ben. Por un momento, pareceulle ver unha lúa chea enorme e unha gata con bigotes a falarlle. Os sons chegan como noutra dimensión. Paseniño fanse máis nítidos.

- Non sexas testana, Evelina! É unha cachorra de humana!

Sile aventúrase a mirar cara a voz e emociónase ao recoñecer un rostro humano. Tenta erguerse, pero dóenlle ata os ósos que non sabía que tivese.

- Vai amodo, nena! Levaches unha trompada de moito coidado - explícalle a muller de cabelo negro e ollos azuis - Eu son Mar, ela é Evelina - sinala cara aquela criatura felina - e el é Ite - un morcego enorme bate as súas ás a modo de saúdo - Lembras algo de antes da caída? O teu nome? Os teus anos?

- Chámome Sile e teño 14 anos. O último que lembro é a excursión aos cantís de Dexo, mamá dixo que íamos para a Aula do Mar no faro e como lles ía contar outra vez ás súas amigas o do Monumento Natural, o da Biosfera das Mariñas Coruñesas e todo iso... pois... botei a andar por diante. Deberon parar a mirar carrascas ou queirogas porque á mamá préstanlle todas as plantas. Non sei... perdinas de vista. Cheguei á Furna da Regocha e xa non lembro máis.

- Ou non queres recordar... seguro que fixeches unha

trasnada - intervén Evelina - Saltaches o valado e perdeches pé, non si?

Sile arrubia e mantén un silencio sepulcral. Mira cara o ceo e ve con claridade as paredes da furna. Debeu caer e, por iso, lle doe todo o corpo. Pero hai algo que non cadra... a furna debería estar chea de auga! Remira ao seu redor e a sorpresa é maiúscula! A gata con bigotes é, sen dúbida, unha lontra, o morcego é un morcego e a muller que se fai chamar Mar non ten pernas!!! O golpe na cabeza facíalle ver visións? A cara de abraio de Sile provoca unha gargallada que ecoa na pedra da cavidade.

- Non te asustes - Mar fala cunha voz serena - Levas un par de horas inconsciente e a túa manda de humanas estivo na túa procura. Tentamos axudar e xuntámonos a buscarte. Tiveches moita sorte de caer nas rochas. Se afociñases no mar, non te encontrabamos tan fácil. En canto esteas un pouco mellor, axudarémosche a subir os cantís, pero non podemos tardar moito porque non sei canto tempo máis serei quen de termar da auga.

- Pero ti... ti es... unha...

- Si, unha serea!

- Se es unha serea, non podes andar e, entón, non podes axudarme a subir...

- Mar levarate ata o Seixo Branco - interrompe Evelina - e, desde alí, Ite máis eu guiarémoste ata os edificios das baterías. Alí hai un posto de emerxencia onde está a xente que te busca.

- Iso é imposible! O Seixo Branco é un cantil de cuarcita inescalable. Mamá di que é unha fenda de lava rodeada de xistos cristalinos que cortan como mil coitelos afiados.

Unha bágoa atravesa as meixelas de Mar. Evelina achégaselle e refrega a súa cabeza na queixada da serea como mostra de afecto. Ite detén o seu voo constante e pousa nunha

fenda das rochas.

- Houbo un tempo en que dúas mozas mariscadoras ceibaron o seu querer nestas costas - conta Evelina - A súa felicidade contaxiaba a canto ser vivinte aniñase aquí. As súas risas cabalgaban o vento máis aló da Marola. Sabían de todos os bancos de area, das mareas e das praias desertas. Un día, as súas familias souberon deste amor e non lles gustou. Envexaban a felicidade das rapazas. Unha delas chamábase Ulla, que significa xoia do mar, e niso foi no que a converteu seu pai.

- Como?! - asústase Sile - Matouna?

- Non - intervén Mar - Seu pai era un gran mago e botoulle un encantamento. Converteuna en sal e botouna no medio duns cantís inescalables. Así, a súa moza vería a súa luz branca todos e cada un dos días, pero sen poder tocala. A xoia do mar inalcanzable.

- E ti es...? - Sile dubida - E o Seixo Branco é...?

- Eu son aquela a quen o encantamento obrigou a vagar polos mares entre os peixes. Condenada a vivir sen pernas que me permitan chegar a ela. Son a que a observa desde a auga, mentres ela tenta alcanzar o océano. - cun lixeiro movemento de cabeza, Mar tenta afastar todas estas lembranzas tristes - Pero ti tes pernas e sei que Ulla che axudará a subir polo medio do xisto sen magoarte. Arriba está túa nai á espera.

Como se o grupo tivese un resorte oculto, móvense para suxeitar a Sile no lombo de Mar. A auga entra con forza na furna e mergullan ata a saída. Evelina acompañaas e Ite escolle os camiños da terra. Tal e como anunciara Mar, a pel moliña de Ulla permítelle pousar os pés en terra firme. Antes de despedirse, Sile pídelle unha escama das que leva por riba do corazón.

Evelina guía os pasos de Sile baixo o luar. Detense un intre para coller un anaquiño de cuarcita branca e case xuraría

que escoitou un aí! Cando chegan ao curuto, a ledicia da nai de Sile estoupa en mil xogos de fogos de artificio. O rebumbio é tal que Sile só se deixa levar cara a ambulancia, mentres Evelina desaparece entre os toxos con pena de non terse despedido. Co que non contaba a pequena lontra valente era con escoitar o seu nome no roibén da tarde seguinte. Corre a canto lle dan as súas catro patas ata o Seixo Branco. Ite e Mar xa están alí. Evelina recea da nai de Sile, pero as ansias de saltarlle aos brazos fai que esqueza os temores todos.

- Eu tamén me aledo de verte! - Sile saúda tamén a Mar desde a distancia do cantil e envíalle un asubío a Ite - pero... temos algo que facer, Evelina! Consígueme un anaquiño de herba de namorar e cóntoche.

A lontra, veloz, trae a flor. Sile métea nun saquiño de liño branco xunto á escama de Mar, ao anaquiño de cuarcita de Ulla e a un anel de ouro. Súa nai axudalle a pronunciar nunha lingua antiga “Que o elo do querer parta todo mal encantamento”, mentres o lume consome todo ata deixar o anel sobre a pedra. A terra treme devagariño. Achéganse ao cantil e ven como a lingua de cuarcita fende os últimos metros de xisto ata alcanzar o océano. Alí, na auga, Mar recolle a moza que agroma baixo as rochas. Antes de desaparecer entre as ondas do océano, acenan un corazón feito coas mans.

Eli Ríos

A libélula que non sabía ler

Vivir sen saber ler, ese é o meu reto. A miña mente é prodixiosa, pero vai a súa bola. Todo o que vexo queda gravado coma nun disco duro dun ordenador. Se ollo para os libros dun andel da biblioteca, xa non esquezo a orde exacta na que están colocados. Nos libros, as letras móvense de lugar, as palabras mudan só miralas e “casa” pasa a ser “caso”, o “A” ás veces é un tipi, outras dous brazos abertos ao ceo cunha nube no medio. Non son quen de lembrar o nome das compañeiras. O meu cuarto sempre está desordenado. E a miña letra é un caos, até para min.

Na escola, pasei de superdotada, pola miña memoria, a ser un problema. Na casa, o aceno do rostro de pai e mai é, case sempre, de preocupación. Vivir na cidade é complicado, todo está cheo de letreiros con palabras que se moven ao seu antollo.

A avoa ten unha casa en Celas á que imos no verán. Mai decatouse de que neses meses, son feliz, así que fomos vivir con ela e deixamos a cidade.

O xardín da casa da avoa ten sendeiros, un bambán de madeira, flores, árbores, paxaros, bolboretas e un invernadoiro de orquídeas. Desfruto da observación de todo o que acontece ao meu redor e non teño que ler letreiros para chegar aos sitios. Ademais, a avoa é unha gran narradora de

historias, consegue que as vivas, e xa non existe nada máis que o que ela che está a contar.

As súas historias sempre acontecen no mesmo lugar. Eu pídolle que me leve, pero ela sempre responde o mesmo – antes de ir, goza de imaxinalo. Un día iremos xuntas.

Do lugar só sei que se chama o Rego das Xesteiras, que ten once muíños, cada un co seu nome e a súa historia. Só lle queda por contarme unha.

Rematou o curso, apuntáronme na escola de Celas e fixemos a mudanza. Empecei a relaxarme. Xa non tiña necesidade de ler letreiros, libros de texto, nin de disimular que entendo o que para min é unha morea de símbolos revoltos como cando miras para a sopa de letras.

A noite que chegamos pedínlle á avoa que me contase a historia do último muíño de auga e que ao día seguinte me levase ao Rego das Xesteiras. Ese fora o trato e ela cumpriuno.

Custoume durmir coa emoción por coñecer o que, para ela desde pequena, era o seu lugar favorito. E que eu, a través das súas narracións, imaxinaba como o lugar máxico.

Sei por mai que forma parte da Reserva da Biosfera. Como di ela - agora imos protexendo lugares para que sexan testemuñas do fermoso que foi o noso planeta. Só iso deixaremos, anacos de beleza. E despois, suspira.

Erguinme ás sete da mañá. A idea era pasar o día enteiro. Estaba moi intrigada por una conversa que escoitara entre mai e a avoa.

- A miña neta non lerá ben, e pode que nunca entendamos a súa letra, pero será unha boa contadora de historias, só precisa seguridade en si mesma. No Rego da Xesteiras vai aprender algo moi importante. Déixao da miña man.

- De acordo. A ti axudouche. Grazas, mai.

Ás oito da mañá estabamos preparadas coas nosas mochilas para saír e uns prismáticos de agasallo.

- Preciso levar uns prismáticos? - preguntelle sorprendida.

- Si, para que non se nos escape ningún detalle. Os nosos ollos son limitados.

Ollamos para o monte Xalo, vixiante e protector. Entramos no Rego das Xesteiras, o recendo a terra, auga e vexetación invadiu o meu corpo – respira Heloisa, deixa que entre en ti - a voz suave da avoa falábame a min, mais tamén ás árbores. Sentín que elas a escoitaban.

- Imos camiñalo, así afaste ao lugar, relaciónaste con el. Ao final iso é o que facemos as persoas entre nós. Xantaremos xunto a miña amiga árbore e á tarde coñecerás uns seres marabillosos.

- Cales son eses seres marabillosos?

- Non teñas presa. Reláxate e desfruta do que tes ao teu redor.

Entrei en case todos os muíños, escoite o son da auga, o piar dos paxaros, toquei o tronco das árbores, observei as súas raíces. Algúns as tiñan na auga. Á hora de xantar, sentamos ao carón dun ameneiro, a súa amiga árbore. O tronco era como unha ponte sen fin á procura da luz. A avoa, de cando en vez, acariñaba nel.

- Viches que as súas raíces poden vivir na auga. Iso o fai especial, diferente. O bidueiro que ten ao seu carón ten que medrar cara arriba, as súas raíces non poden vivir na auga. Pero son compañeiras. Téñolle especial cariño porque, malia que tivo que facer un esforzo grande para sobrevivir, non se deixou vencer.

- Que insecto é ese, avoa? - preguntei de súpeto marabillada polo brillo das súas ás.

- Aí tes o ser marabilloso! A libélula. Colle os prismáticos e escoita con atención o que che vou contar.

Este diminuto insecto é máis antigo que os dinosauros. Os seus ollos son moi fermosos. Poden ver en trescentos sesenta graos, así que non teñen que xirar a cabeza para ver o que precisan. O seu cerebro garda toda a información que ven, non saben ler, pero aprenden desa prodixiosa memoria que teñen, coma ti.

Neste lugar hai moreas delas, iso quere dicir que a auga está limpa. Aquí teñen o que precisan para vivir. Son moi sensibles aos cambios de temperatura e aos contaminantes. No voo, ás veces baten as ás ao mesmo tempo, outras van alternando, así non cansan tan rápido coma outros insectos

Por iso quería presentarchas. Claro que é importante saber ler, pero cando hai algo máis forte ca nós que nolo impide, temos que sacar proveito das nosas habilidades. Ti, como as libélulas, tes unha gran memoria, es sensible e todo iso que aprendes tes que empregalo ao teu favor. Observa á natureza, ela é sabia.

Se teño que atopar luz, inclino ou estiro o meu corpo, que para iso está, para axudarme a vivir mellor, non para presumir del. Se teño que preguntar, pregunto para saber cousas que poden ser valiosas para outras persoas, ou para outras libélulas. Así todas podemos vivir na nosa xenial e imperfecta diferenza.

Quedamos sentadas, ollando polos prismáticos como a libélula pousaba os seus ovos na auga, dos que nacerán as ninfas até ser libélulas adultas, sabias e afoutas. E eu, Heloísa, poderei contarllo ás compañeiras das que non lembro o nome, pero non esquezo o seu rostro.

Beatriz Maceda Abeleira

Manuel Uhía

O vento sobre nós

O neno colleu o libro e estomballouse na súa cama. Os demais, mesmo a súa mellor amiga, non entendían que non preferise ler nunha pantalla, mais a el gustáballe o tacto do papel. O libro obrigaba a estar atento e conseguía, se iso era posible, deter o tempo. Ademais, o seu pai tardaba en atopalos e sempre eran o mellor agasallo. Iso e o sorriso de mamá.

Levaba varios días investigando a orixe das flores vermellas que vía cada día pola fiestra do seu cuarto. Aquelas pequenas tapizaban a chaira que se estendía ata o horizonte e dáballe á paisaxe o aspecto irreal dun cadro impresionista.

Onde apareceran aquelas flores? A pregunta perseguíao día e noite. Se cadra porque as clases remataran un par de semanas antes e non tiña moito que facer.

E por fin tiña unha pista! Seica a primeira vez que alguén as vira fora un inglés na costa dun lugar chamado Dexo, na afastada costa de Galicia.

Acubillouse baixo a manta e seguiu a lectura onde o sono da noite anterior lle impedira seguir.

“Retallos de néboa caracoleaban aquela mañá entre as rochas. Unha poalla miúda presaxiaba que pronto remataría o verán e chegarían os primeiros días de outono. O mar mesturaba azuis e grises e soaba nos meus oídos como un

rumor xordo.

Deixei atrás a estrada e seguí por unha pista de terra ata o lugar que chaman o Seixo Branco. A aquelas horas da mañá non había ninguén. Saquei unhas cantas fotos da veta de cuarzo branco que lle daba nome e que desaparecía devorada polas ondas que batían con forza a uns metros de min. As rochas non tiñan nada que facer contra aquela forza terrible que durante centos, milleiros de anos, continuaba o seu traballo incansable dándolle forma a aquela costa...”

O neno pechou os ollos e tentou imaxinar ao inglés de pé fronte ao mar. Alto, delgado como un garabullo e con aqueles ollos pequenos e vivos que non deixaban de escudriñar todo en busca de aves e plantas. Como un antigo deus xurdindo da néboa.

Invadiuno unha sensación de tristura porque el nunca vira o mar. E seguramente nunca o vería.

“Unhas gaivotas patiamarelas pasaron por riba de min e tiveron a sensación de que eramos os únicos seres vivos do mundo. Sabía que non. De feito a costa de Dexo fervía chea de vida, invisible ás veces aos nosos ollos. Acordeime dunha cita de Victor Hugo que lera anos atrás nun libro: “Produce unha inmensa tristeza pensar que a natureza fala mentres o xénero humano non a escoita”. Aquí si que a escoitaran. E protexérona de todo o malo que as persoas somos capaces de facer.

Continuei uns metros ata unhas covas que o propio mar escavara e polo que as ondas asomaban con furia. Un pouco máis alá o sendeiro torcía cara uns pinos e uns eucaliptos. Non me interesaba. O que eu buscaba estaba máis cerca, naquelas covas e furnas que o tempo modelara na pedra.

Con precaución saltei a unha rocha e baixeí ata unha daquelas bocas escuras. Tiña a esperanza de non atopar ningún niño de corvo mariño. Iso tería feito que dese a volta. O que eu buscaba era moito máis difícil de atopar. Na Universidade xa me dixeran que non tivera moitas esperanzas. Sabía que

naquelas condicións e coa pouca luz que entraba naquelas covas só unhas poucas plantas poderían vivir. Viaxara tantos quilómetros para atopar algunha. E aínda que non era o día máis indicado non tiña paciencia para agardar por unha xornada de mellor tempo. Levantei a vista e quedei ollando para o mar. Non fun quen de atopar a Torre de Hércules. A néboa semellaba saír da tona da auga como unha cortina gris.

Entón, escoiteino. O vento murmuraba palabras no meu oído. Se cadra, fora imaxinación miña, quen sabe, pero eu puidera oílas. “Segue”, dicía. E as ondas repetían a mensaxe facendo de eco”.

O rapaz tamén escoitou as palabras do vento. Sabía que non era posible, mais naquel momento un fío máxico uníao a aquel home morto tanto tempo atrás. Dende aquel día preñado de brétema de comezos do século XXI o vento chegaba para falarlle a el tamén e as súas verbas aboiaban por todo o seu cuarto.

“Pasei a man polos meus xa escasos cabelos e sorrín. Baixei un pouco máis ata poder meter medio corpo naquel burato. Saquei a lanterna do peto do chubasqueiro e iluminei aquel pequeno mundo escuro.

Foi aí cando a vin por primeira vez. Marabillosa. Unha pequena flor de pétalos vermellos que asomaba entre as súas follas. Eu, que sabía ben do tema, souben da afouteza daquela pequerrecha, capaz de vivir nesas condicións. Unha auténtica supervivente.

O meu corazón desbordaba ledicia. Sen dúbida, aquela flor ensinaríanos moitas cousas...”

O neno pechou o libro e sorriu tamén. Aí estaba o misterio resolto.

Ollou cara fóra. O sol, aquel borrancho amarelento, empezaba a aparecer tinguindo coa súa feble luz aquel campo de flores. Moitos anos despois de que o home as atopara,

alguén pensara que eran a mellor opción para encher aquelas chairas infinitas.

É hora de levantarse, pensou.

Un novo día comezaba na colonia de Marte.

Xavier Estévez

Marifé Quesada

O país de Contodo

Había unha vez un país virtual, de nome Contodo, ao que non lle faltaba de nada; montes, vales, urbes, mares, xentes, lares... E, por ter, ata tiña singularidades que outras terras non posuían.

Resulta que, en cada unha das súas esquinas, vivía un conto. Polos seus patios trotaban a diario unicornios e dragóns. Polos ríos navegaban piratas imaxinados. As árbores sabían baixar unha rama cando a alguén lle apetecía randearse. As paredes dos eidos lograban manterse en pé para os equilibristas que as transitaban a diario. E só con chiscas un ollo podías enredar ao que quixeses. Por esta razón, nas casas contodinas existían espaciosos faiados onde se aparcaban os xoguetes máis diversos, listos sempre para entraren en acción.

Por outra parte, os bastóns de Contodo caracterizábanse por esconderen cadanseu número de maxia. E, do mesmo xeito, os caixóns dos mobles encerraban o don de marabillar con recordos cada vez que accionabas o tirador.

Ademais, as avoas e os avós, coa sabedoría dos escondecontos e dos acochamaxias, no intre de colocaren os lentes redondos, adiviñaban de repente cales eran ese día as comidas preferidas polas súas netas e polos seus netos. Deste modo, o ambiente sempre arrecendía a patacas fritas e

a confeite de forno. É doado imaxinar o felices que vivían en tan feiticeiro lugar as meniñas e os meniños.

Mais velaí que, sen saberse como nin de que maneira, deu en espallarse un andazo terrible, difícil de explicar. Os especialistas en países virtuais apúñanllo a un virus informático. Pero a verdade é que ninguén se atreveu a pór a man no lume para asegurar que esa fora a única causa.

Pois o certo é que empezaron a desaparecer, da noite para a mañá, os xoguetes, os bambáns, as comidas saborosas, as paredes para equilibristas... E, paseniño, sen que ninguén se decatase, tamén desapareceron os unicornios, os dragóns e os piratas.

Poderíase pensar que, nun país semiabandonado estaban de noraboa as silvas, os fentos e os codesos, prestos a conquistaren territorio. Pero ata as matorreiras amosaban caras de pouca saúde. Incluso o corazón vizoso da que lle dicían Breña Meiga de Tióbriga era atacado pola doenza pegadiza!

E o peor foi que, cando se viñeron a dar de conta, o bonito país virtual xa perdera a maior parte dos nenos e das nenas; sobre todo, nos núcleos pequenos e nas vilas. Unicamente permanecían unhas cantas avoas e uns cantos avós por aquí e por acolá. Así as cousas, como ninguén os usaba, tamén desapareceron os patios. E, por esa razón, Contodo deu en malchamarse Patios Perdidos.

Na praza maior de Monferia, a capital do país, existía un quiosco de dúas alturas cuberto por un enorme sombreiro chinés festonado por níos de andoriñas. O primeiro piso estaba debuxado cunha galería que o rodeaba. No baixo vendíanse a diario cornetes de peróns, de arandos, de abelás..., segundo a anada que marcase o calendario.

Á sazón, o negocio de planta circular rexentábao María Cela, unha persoa moi coñecida que figuraba ao memo tempo, sen dereito a soldo, como asesora do Ministerio

de Lambiscadas e Recortables. Ninguén lle sabía doutra casa que non fose aquel cilindro con capelo oriental, onde encontrabas tanto unha cesta empeloucada de castañas coma un terrorífico conto de pirañas.

Coa quiosqueira vivía Gulfar, un corvo moi sabio que sufrira acoso na fraga por ser frouxo de tripa. E, a pesar de que iso xa pasara á historia, aínda se vía polas redes algún xarelo que o identificaba co alcume de “cagon.com”, nomeada que ao córvido o traía sen coidado. O animal, desde que decidira acompañar a Cela, seguía un réxime omnívoro e, por máis que devesese pola carniza, non rexeitaba a cociña de vangarda. A repartidora de cornetes aproveitaba a ave para espallar polos descampados sementes de especies protexidas; xa co esterco incorporado, claro.

E chegou o día en que, a pandemia, tamén deu en afectar á mesma clientela da construción cilindrocónica. Os seus seareiros empezaron a mermar. Antonte, un; hoxe, dous; pasadomañá... quen o saberá? Deica quedaren en contagotas a punto de estiñar. Non desapareceron por completo; porque, como Monferia era a cidade máis populosa, de pascuas en ramos celebrábase o nacemento dun naipelo ou dunha naipela.

Malia a inexplicable enfermidade, Cela continuaba dentro, coma un busto encadrado no friso da galería ou na fiestra da tenda, buscando unha solución para Patios Perdidos, pero non sabía como achala. Deica que, unha mañá, a torreta circular deixou de mostrar o retrato en relevo. As pombas estrañaron as faragullas sobrantes do almorzo. E as persoas que pasaban pola praza maior non sabían como explicar aquela ausencia. Que fora de María Cela? Houbo que agardar varios días para saber que sucedera durante a súa desaparición.

Disque, no luscofusco anterior - contou, pasado o acontecemento -, unha andoriña perdera á beira da parede unha tira de papel...

Héitor Picallo

Nas Pónticas Praias
onde as Augas Lámbricas
se bican coas algas.

“Ai, é da MUC!”, comentou Cela con certa sorpresa aínda ben non leu a nota abandonada. E, indentificándoa como unha invitación persoal, sen necesidade de saber nin o día nin a hora, pillou a tenda de acampada e algunhas provisións. Logo, pechou a porta e dirixiu os pasos cara ao punto onde a asociación Maxia Unida por Contodo soía celebrar as súas xuntas. Gulfar, facéndolle compañía, ía seguíndoa polo aire e corveáballe cada vez que se presentaba algún perigo.

Como os membros da MUC acostumaban a actuar en segredo, existen lagoas informativas sobre o papel desempeñado pola entendida en lambiscadas. Pero transcendeu que a súa intervención fora esencial na reunión, que tiña como punto único encontrar un antivirus que atallase a sangría de Contodo.

Naquel máxico lugar, despois de analizaren as causas e discutiren os pros e os contras das diferentes medidas a tomar, chegaron á conclusión de que se os rapaces e as rapazas lograban reactivar os patios contodinos extraviados nos circuitos, regresarían de súpeto os bambáns, os dragóns, os piratas e os xogos. Ao mesmo tempo, a masa vexetal recuperaría as cores saudable e as avoas e os avós continuarían felices elaborando comidas e desvelando escondecontos e acochamaxias. Só desa forma Contodo volvería facer honor ao seu nome.

Reactivar o devandito antivirus vila por vila e quinteiro por quinteiro presentábase como unha tarefa ardua de veras. Pero había que confiar na sabedoría das magas e dos magos expertos en informática. Xa que logo, cando a vendedora de froitas abriu de novo a cornetería, pendurou unha longa pancarta a modo de faixa na cristaleira redonda do primeiro andar...

Precísanse buscapatios intrépidos. Pícaras e pícaros interesados poden alistarse aquí.

Perante a nova perspectiva, polo de pronto, como o tempo é ouro e tras do perdido non hai que ir, as autoridades do fermoso país adiantáronse a aumentarlle novos chips.

Xoán Babarro

Azo e os elfos ribeiráns

A mirada, o sorriso, a cara enteira e ata os andares de María do Azougue debuxan un mapa de naufraxios. Porén, ninguén lembra que sufrise nunca achaques relacionados coa saúde: nin un simple catarro, nin tan sequera lle atacou xamais o mal da avaricia, esa enfermidade tan común en múltiples puntos do planeta.

María do Azougue, ou Azo como dan en referirse a ela entre a veciñanza, sae sempre a flote. Cando algo malo lle acontece, volve encherse de vida coas pequenas cousas do seu redor. Azo é forte coma un adival e nada lle impide unirse ao “grupo dos elfos”, como ela chama aos mozos e mozas que percorren as ribeiras do río para retirar o lixo acumulado, esa arma de destrución masiva de animais e plantas que cómpre combater.

Esta noite, 16 de agosto, Azo está especialmente emocionada: ela mesma colaborou coa familia Pita en decorar o globo de papel máis grande do mundo, ese que cada ano, dende 1875, lanzan ao ceo de Betanzos polo Santo Roque, para xúbilo das multitudes.

Na parcela de aeróstato que lle reservaran para ela, naquel cuarteirón enorme de papel, Azo pintou un Mandeo de augas tan cristalinas que, mirándoo agora no aire, case se sente cantar entre as pedras. Á súa beira coloreou un bosque

de carballos, freixos, cerdeiras e lanzais castiñeiros nos que os ourizos, aínda verdes, brillan coma ollos asustados. Ao pé das árbores, baixo terra, na metade inferior do seu espazo de globo, aparece un eucaliptal ameazante á beira dun encoro enxoiro: talmente un cadro de Malet Guillot. Con este xesto, Azo quere agradecer á veciñanza da Ribeira o esforzo por deter as agresións que a contaminación produce nas marxes dos ríos; sobre todo, quere reivindicar esa necesidade de termar das reservas da biosfera na zona:

- Eucaliptos - vampiro fóra, que chuchan a auga toda! -.

Mentres o globo ascende e se perde nas alturas entre atronadores aplausos, Azo mira ao ceo e sorrí: unha bágoa suca as engurras do seu rostro...

Axiña se repón. A ledicia de todas as persoas presentes é coma esas pequenas bólas de mercurio que, xuntas, forman outra de maior tamaño: a euforia colectiva fai medrar a paz no seu corazón.

“En outubro, despois da Semana da Tortilla, iremos limpar os piares da Ponte da Ermida”, escóitalles falar aos organizadores e Azo toma boa nota. Ese día presentárase puntual onda o centro de Saúde tal como fixera noutras ocasións. A súa tarefa consistirá, máis ca nada, en repartir entusiasmo entre a mocidade coma quen reparte mazás:

- Veña, imos cambiar o mundo! -.

En verdade, o tempo non se detén en festas nin en predicións de futuro e a paisaxe non tarda en se vestir de outono.

Baila a brisa no castañal. Azo remexe con ansia no océano dourado do soto, anda na procura das últimas castañas da anada. Unha a unha, aproveita nelas coma quen apaña nas lembranzas. Tanxen as campás da igrexa de Santiago, bóttalle un ollo ao reloxo e di para si:

“Por hoxe, abundan...”.

Ao atravesar a follaxe, bate cun ourizo cerrado. E outro.
E outro máis

“Xa os abrirei na eira, agora nin se ve”.

De camiño á casa, un veciño reconece a silueta da señora Azougue e saúdaa dende a ventá:

- Mañá imos limpar o Rego das Bouzas! Vémonos alí!

- Contade comigo! - responde ela.

Pero Azo non acode á cita.

Tres días despois só saíu da casa para mercar comida de gatos.

O grupo de rapazas e rapaces voluntarios preocúpase:

- Non entendo nada. Azo, que eu saiba, non ten gato!

- É estraño que non viñese. E se imos visitala?

- Vamos!

Contra a noitiña, unha comitiva de amantes da natureza achégase ata a súa vivenda. O que observan onda a entrada córtalles o impulso de chamar. Azo fala soa pola eira adiante coma se perdese o siso!

- Onde estás? Gústache a mazá, eh, lampantín. Case non deixaches nada! Ai, iso non! Teño que sacar as laranxas de aquí que che poden facer mal! Chiño, onde andas? Ven aquí, pillabán! Non te asustes que non che vou facer mal, cando te cures de todo, imos buscar a túa familia, de acordo?

A curiosidade medra na rapazada que permanece ao axexo. Toda a veciñanza sabe que a señora Azougue vive soa dende que enviuvou: non ten gato, nin can, nin galiñas, nin parrulos, nin ovellas, nin familia directa e estrañalles o seu repentino comportamento. Non ven a ninguén. Con quen fala?

- Non imaxino a Azo secuestrando un neno! Anda

cunha lanterna pola eira dun lado para outro coma a Santa Compañía!

- Xa non goberna, apoucada!

Azo entra na casa e volve saír axiña. Semella atarefada dun lado para outro. Nunha man leva un prato con anacos de mazá e gambas. Na outra, unha luz coa que vai alumeando todos os recunchos.

- Onde estás? Non teñas vergonza, Chiño!

Rapaces e rapazas dan media volta e vanse coa pena metida nos petos. Non saben como axudarlle.

Con todo, a realidade é menos triste e moito máis sinxela...

Días antes, na eira, ao abrir o último dos ourizos, bateu cuns deliciosos ollos negros que a miraron asustados e cun fociño escuro que inchou de vez antes de se converter, todo el, nunha bóla de púas duras. E, como Azo sabe moito de ourizos de todo tipo, decatouse de que o animalíño se cortara nunha pata con algún dos cristais que a xente deixa ciscados polo monte e non quixo que o frío do souto o fixese hibernar antes de curar e rematase por morrer desangrado.

Dende entón, cada noite bótalle de comer, prepara panos de la para que se protexa do frío, faille a cura e dedícalle palabras doces:

“Tes que te manter esperto para sandares, de acordo? Precisas comer que estás moi delgado. Axiña te xuntarás cos teus”.

Pasan os días e Azo leva o ourizo ao souto coa promesa de que o ha visitar de cando en vez. Deseguido, súmase aos intrépidos labores de recuperar o Rego das Bouzas e volve pintar sorrisos de ánimo nos “elfos” do barrio.

A Chiño e mais a Azo gústalles conversar contra a noiteña, sen testemuñas.

Fina Casalderrey

Paisaxe en catro tempos

I

Pasaba por aquí a primavera,
unha de tantas, coa mirada florida
e oímos entón a voz dunha verbena
nas gorxas dos paxaros celebrando outra vida.

Que trasfego de verdes!
Cantas ás nas formigas!
Cantos gromos nas ramas!
Canta abella perdida!
Aquilo era unha osquestra,
unha chamada poderosa.
O verde renacía no prado,
na montaña,
na roseira fermosa.

Pasaba por aquí a primavera
chea de cores e alegres comitivas
e todos nós, contentos coa chegada,
abrímoslle as portas
e démoslle a benvida.

II

Sobre As Mariñas corría,
sobre As Mariñas rodaba
e os cristaliños dos ríos
con pingas de luz pintaba.

A lúa sobre a ribeira,
cada minuto soñaba
con navegar nos Caneiros,
e enredar coas espadanas.

Unha garza, co peteiro,
sobre o verde azul das augas,
beliscáballe as fazulas,
pero nunca se queixaba.
No verán, sobre a ribeira,
redondas risas soaban;
era a lúa que saía,
era a lúa que pasaba.

III

Retíranse as hortensias
a lavar puños de cores.

É xa tempo de outono
no campo e nas aforas.

Treme o calendario
pola perda das flores,
pero chegan as landras
e a calma gris de agora.

É xa tempo de outono
e esvaece, aos pouquiños,
o soño clorofila
que durmía nas follas.
Chegan nubes e o vento
trae eternos recados,
misterios en latín,
da chuvia que nos molla.

IV

Quixera explicarche o ceo do inverno.

É moi, moi antigo,
pero tamén, moderno.

É un ceo tapado de nubes escuras
e, cando rompen,
ves a lúa brillar nas fendeduras.

É un ceo en silencio, un pouco raro,
pois oculta as estrelas e fáltanlle os paxaros.

Pero é grande, tan grande coma sempre,
azul e gris e negro intermitente...

Converte a neve en pequenas bolboretas
e deixa algunha vez que lle furen os raios a chaqueta.

Quixera explicarche o ceo do inverno,
pero será mellor que collas o teu lapis
e debuxes o que vexas nun caderno.

Ana Mª Fernández

Xosé Tomás

A píntega no ar

Sara, a salamántiga vella, estaba triste, rosmona, enfadada. Non sabía cantar nin laiarse, así que se agochaba debaixo das follas máis grandes da fraga, as que se deitaran no chan porque xa viviran tanto coma ela, e pasaba alí as noites e os días, a carón do Regato Bulleiro.

Pinta, a salamántiga nova, intentaba animala. En todas as Mariñas Coruñesas e as Terras do Mandeo quedaban poucas píntegas e, desde que tiña lembranzas, nada máis atoparse fóra da auga, Pinta arrimárase a Sara. As dúas xuntas miraban a lúa e as estrelas, e abrían camiños entre o musgo para escoitar as cantigas da auga e os murmurios das herbas.

- Que ben cantaruxa o río, Sara! Sae e ven comigo – parecían dicir os ollos grandes de Pinta.

- A auga está sucia, está revolta. Non me movo de aquí. Non quero. Aquí estou e aquí quedo. - e Sara sacudía a cola e virábase de costas.

- Xa é de noite, Sara, agora é cando os carballos comezan a contar as súas historias. Sae e ven comigo.

- Só hai eucaliptos pola contorna, e non me gusta o que contan. Non me movo de aquí. Non quero. Aquí estou e aquí quedo.

- Corre, Sara, que está chovendo. Imos bailar como

só nós sabemos. Sae e ven comigo.

- Síntome cansa, nena, moi cansa. Non me movo de aquí. Non quero. Aquí estou e aquí quedo.

Hai veces nas que as píntegas se enrabechan, protestan por calquera cousa sen dicir unha palabra. A súa maneira de facelo é mover a cola con forza, con rabia. Sara moveu tanto a cola, porque Pinta non deixaba de molestala, que unha curuxa que pasaba quixo atrapar o que ela pensaba que era un verme, ou unha miñoca, ou unha cobra. A curuxa berrou:

- Caxuí! - que é o que berran as curuxas para cazar.

Pinta viu o perigo e quixo avisar, pero non puido. A curuxa colleu a Sara polo rabo e marchou voando.

Sara, a salamántiga, tamén voou, pendurada das poutas da curuxa. Primeiro pasou medo, claro, era a primeira vez na súa vida que non notaba a terra ou a auga baixo as súas patas, pero despois admirouse do grande que era ese mundo que os seres humanos chamaban Cecebre e Abegondo, do fermosa que era a paisaxe que ía ata máis alá do horizonte e que nunca imaxinara.

Desde o aire comprobou que non estaba rodeada de eucaliptos, que tamén había salgueiros e ameneiros, castiñeiros e carballos.

Desde o aire distinguiu os fíos de auga, sentiu o vento frío do norte, viu a cortina de orballo que cubría as montañas.

Desde o aire as únicas luces que alumeaban por baixo da lúa e das estrelas eran os seus reflexos nos ríos, nas pozas e nos charcos que a choiva deixara. Ao lonxe, moi ao lonxe, tamén estaban as luces das casas.

A curuxa baixou ao seu niño e Sara aproveitou. Cun movemento brusco, saltou. A curuxa seguiu agarrando a cola de Sara, pero o resto do corpo da salamántiga xa estaba no

chan, libre, escorregando ata a zona do Regato Bulleiro. De esguello, Sara aínda enxergou o seu rabo abaneándose, coma despedíndose. A Sara non lle importou deixar ese rabo atrás, axiña había de nacerlle outro. Ademais, tamén deixara atrás a tristeza. Agora vía as cousas doutra maneira.

Sara foi onda Pinta. Pinta púxose tan contenta ao vela que bailou, e máis contenta se puxo cando Sara bailou con ela.

Pinta decatouse de que Sara perdera o rabo, pero Sara fíxolle un xesto para que a seguise, tan feliz e disposta, que a Pinta se lle esqueceu preguntar que acontecera.

As dúas salamántigas subiron a un penedo, preto unha da outra. Pinta mirou a Sara e Sara mirou as estrelas.

- Sentíame tan vella, tan soa, tan pequena ...
- parecían dicir os ollos húmidos de Sara - ... Agarroume a tristeza e non a daba sacado de enriba, ata que a curuxa me levou a voar. Voar foi como nadar no aire, lixeira. E lembrei cando saín da auga coas miñas irmás, chea de curiosidade e de ganas. Se es pequena, podes ir por lugares que ninguén coñece. Se estás soa, escoitas mellor as cantigas da auga. Se es vella, gardas na memoria o que non queres que se esqueza.

Daquela, Pinta mirou tamén as estrelas, e pensou que as estrelas si que eran vellas, e pequenas desde alí abaixo onde estaban elas, e que aliviaban as soidades porque eran como camiños que levaban onde alguén te espera.

A pel das salamántigas escintilaba baixo os raios da lúa chea.

Sara sorriu. Ela, que tanto sabía da auga, da terra e do lume, esa noite coñecera tamén o aire. Ela, que cría ter vivido o que lle tocaba vivir, voara. Ela, que lle aprendía a vida a Pinta, seguía aprendendo, maior como era.

Desde o seu niño, a curuxa axexaba. Dúas píntegas, unha vella e outra nova, unha con cola e outra sen ela, miraban

xuntas as estrelas. A noite era fermosa, sopraba unha brisa fresca que despexaba o ceo. A curuxa voou en silencio. As píntegas saudárona cun aceno. Ata a auga corría amodo, murmurando un arrollo. Foi coma se durmise o tempo.

Paula Carballeira

Andrés Meixide

O pequeno Mateo durmía...

O pequeno Mateo durmía sempre escoitando a canción o Alalá das Mariñas, que lle cantaba a súa nai Noelia. Mateo tiña pouco máis dun ano e non podía entender moi ben de que falaba a canción, pero sentía algo no seu pequeno cerebro e aínda máis pequeno corazón cando a escoitaba.

Un día os pais de Mateo quixeron levalo a coñecer algún lugar das Mariñas coruñesas, porque son as Mariñas das que fala o Alalá que lle canta a súa nai, e foron pasear pola fraga de Cecebre. Un lugar que a Mateo lle pareceu máxico, nunca estivera nun sitio tan fantástico, pero non podía dicirllo aos seus pais porque aínda falaba moi pouco. Do único xeito en que podía transmitir o feliz que estaba alí era sorrindo, pero os seus pais estaban acostumados a velo sorrir, porque Mateo sempre sorrí, así que non lles parecía nada especial que sorrisa tanto

Sen que se poda explicar como pasou sucedeu algo que non era nada bo, ou ao mellor si que era bo, pero de momento non o parecía, senón todo o contrario, unha cousa moi mala: O pequeno Mateo perdeu.

Cando Mateo se deu conta estaba só na fraga e púxose a chorar, e moito. Tanto que un corvo que se chama Roque Mero, porque naceu na ribeira do río Mero que pasa pola fraga, veu voando a pousar ao seu lado, para pedirlle, un pouco

enfadado, que parara de chorar porque estaba molestando a todas as plantas, árbores, animais e aves da fraga. O pequeno Mateo non se asustou, fíxolle graza Roque Mero e parou de chorar pero púxose a rir. A Roque non lle fillo graza que Mateo rise del e puxo cara de enfadado e Mateo riu moito máis, e claro xuntáronse alí un montón de animais: o coello Ignacio Orellón, a raposa Luisa Algodón, a pega Cris Ventiña, e moitos máis, para pedirlle que por favor non fixese tanto ruído, porque a todos os animais e vexetais da fraga de Cacebre o que máis lles gusta é a tranquilidade, vivir tranquilos, e coas risas de Mateo a tranquilidade na fraga non era posible. O pequeno Mateo quedou sen saber que facer, pero axiña recordou que estaba perdido e entón o que fixo foi volver chorar porque quería estar coa súa nai, e non había maneira de que calase e entón á Cris Ventiña ocorréuselle cantarlle unha canción. Como as pegas son moi intelixentes sabía que aos pequenos humanos lles calma escoitar cantar ás súas nais, e claro que ela non era a súa nai, pero podía probar a ver que pasaba, e púxose a cantarlle a Mateo o Alalá das Mariñas, porque é a canción que máis lles gusta aos animais que viven na fraga:

Teño unha casiña branca
na Mariña entre os Loureiros,
teño amores, teño barca
e estou vivindo no ceo...

O pequeno Mateo parou de chorar de súpeto. Esa era a canción que lle cantaba a súa nai e púxose alegre. E de pronto todos na fraga estaban contentos. Todos, menos os pais de Mateo, que estaban desesperados buscándoo por todas partes.

A raposa Luisa Algodón dixo que tiñan que levar a Mateo a un sito onde estivese quente e darlle de comer, e logo avisar aos seu pais. Pensaron onde o podían levar e Roque

propuxo levalo á cabana de Miguelón “O Músico”.

Esta é unha cabana que está abandonada dende hai moitos anos, pero non está en malas condicións porque os animais e aves cóidana por respecto e cariño a Miguelón que fora quen a construíu e viviu alí moito tempo, escondido de homes malos que lle querían facer moito mal.

Deitaron ao pequeno Mateo na cómoda cama de Miguelón e quedou durmindo e soñando que a súa nai o atopaba e lle daba moitos bicos. O coello Ignacio Orellón dixo que agora tiñan que buscar comida para Mateo, pero empezaron a preocuparse porque non sabían que comían os nenos tan pequenos, pero entón pasou o mellor que podía pasar. A nai do pequeno Mateo atopou a cabana e ao entrar viu durmindo na cama e tamén viu como o corviño Roque estaba a arroupalo. Os animais asustáronse. É normal que os animais se asusten ao ver aos humanos, pois case nunca teñen boas intencións cos animais e a natureza. Pero Noelia ao ver o que estaba facendo Roque Mero deuse conta que os animais non lle estaban facendo mal a Mateo, estaban coidando del, e díxolles que non se asustasen, que estaba moi agradecida de que coidaran ao seu fillo. Entón Mateo espertou e sorriu máis alegre que nunca ao descubrir á súa nai. E cando Noelia foi a collelo en brazos, debaixo da almofada descubriu algo que lle sorprendeu moito. Era unha vella foto do súa avoa. Ela non coñecera ao seu avó, ao que lle chamaban Miguelón, pero si a súa avoa que lle falara moito do avó. Por detrás da foto viu escrita a letra do Alalá das Mariñas, e entón comprendeu cousas que non entendía do que a avoa lle contaba, e o motivo de que a súa avoa cantara sempre este Alalá.

Noelia quedou moi contenta ao comprender a verdadeira historia do seu avó, e agora cando Mateo poida entendelo poderá contarlle que o seu avó. Miguelón “O Músico”, que tocaba o acordeón diatónico, fora soldado republicano defendendo a democracia e a liberdade, e fuxira ao interior da fraga a vivir na cabana que el construíu para

salvar a vida. Foi amigo dos animais que habitan a fraga e compuxo co seu acordeón o Alalá das Mariñas, que pasa por ser unha peza de autor anónimo.

E agora, pequenos lectores, se queredes saber máis, ao igual que ao pequeno Mateo os vossos pais poden explicarvos por que neste país houbo homes bos como Miguelón “O Músico”, que tiveron que vivir escondidos por defender un mundo xusto e libre.

O pequeno Mateo e a súa nai despedíronse dos animais da fraga de Cecebre e estes quixeron agasallalos cantando o Alalá das Mariñas.

*Teño unha casiña branca
na Mariña entre os Loureiros,*

*teño amores, teño barca
e estou vivindo no ceo.*

Ai lalelo, ai lalelo. ai lalalo...

*Adios á miña casiña,
portelo do meu quinteiro,*

*auga da miña fontaña,
sombra do meu laranxeiro.*

Ai lalelo, ai lalelo. ai lalalo...

E o pequeno Mateo sorriu, como fai sempre.

X. H. Rivadulla Corcón

Dedicado ao pequeno Mateo Martínez López

Andrea Estévez

Herba de namorar

O avó Antón dedicou a súa vida á ornitoloxía. Dende cativa quixen saber de onde lle viña o seu amor polas aves, mais cada vez que llo preguntaba, as meixelas tinguíanselle de vermello. Hai un ano que morreu e despois do funeral a miña nai propúxome ir as fins de semana onda a avoa Moncha ata que recuperase o ánimo. Pareceume o peor plan do mundo, pois non me apetecía afastarme dos meus colegas a sesenta quilómetros da miña casa; a actitude da avoa tampouco axudou:

-Ai, Mariña, que prosma es, filla! Sempre fun quen de valerme por min mesma, e agora que non está o teu pai non vai ser distinto. Ademais, non teño intención de renderme ao desacougo; abóndanme as miñas plantas. E aposto que o que menos lle apetece a Lara é aturar unha sesaxenaria que sempre soubo gobernar os mastros da súa vida-rosinou defendendo a súa independencia.

Malia os nosos receos iniciais claudicamos ambas as dúas, e a verdade, non nos arrepentimos. A ela bríllanlle os ollos cada vez que baixo do tren, e a min agrómame un sorriso cando a vexo na plataforma da estación.

-Que tal a semana, parrula? Ben coa túa nai?-recíbiume algareira un venres máis.

-Agora quéixase de que nunca facemos plans xuntas, sobre todo os sábados pola noite; xa sabes: sofá, pizza e peli-

laieime mentres subiamos á furgoneta onde adoita transportar as plantas que cultiva no viveiro.

-E por que non vén contigo algunha vez? –preguntoume, conducindo rumbo á súa casa.

-Dende que a ascenderon a xefa de urxencias ten que estar dispoñible as vinte e catro horas. Anda dun estresado que non hai quen a ature!

-Mariña sempre foi así!, pero non lle falta razón. A min encántame que veñas, mais tes que facer a túa vida! Por certo, como che vai con ese rapaz, Ramón, non si?

-Ramón, non, avoa, Román.

-Pois iso, Román. Como andan as cousas entre vós?

-Non andan. Cambiemos de tema, vale?

-Como queiras.

-Por certo, a próxima finde non virei. Teño unha saída programada co insti.

-E logo onde ides?

-Ás Mariñas Coruñesas e ás Terras do Mandeo. A profe de bioloxía proxectounos unhas diapositivas e falounos con tanto entusiasmo das súas paraxes que me puxo os dentes longos. Ti estiveches alí algunha vez?

-Pois claro, nena! Aquilo é unha marabilla! Quen pode esquecer os cantís, as dunas, as furnas mariñas, os illotes, as fragas de carballos, os bosques de ameneiros, de salgueiros ou de freixos? Un paraíso, creme! Lembro que fun de rapaza cunha excursión de fin de estudos, e aínda que logo volví, aquela viaxe quedou gravada na miña memoria coma un petróglifo na pedra.

-Vaia, vexo que a profe non exaxerou!

-Nadiña! De verdade que paga a pena. Daquela tiñamos un mestre que vivía en Oleiros e empeñouse en levarnos

á Costa de Dexo en Serantes. Antón mais eu quedamos engaiolados.

-Entón xa coñecías ao avó?

-Coñecino alí. Malia que eramos moitos, porque había varias visitas guiadas, el chamoume a atención porque semellaba andar ás toas. Oía o chí o dun paxaro e a súa ollada buscábao, e logo quedaba pampo fitándoo, coma imantado ao seu voo. Parecía impresionado.

-E polo visto non foi o único que o impresionou! – exclamei con chacota-. Agora entendo o seu acoramento cando de cativa lle preguntaba pola súa afección á ornitología! Tería que contarme que naquela visita non só se namorou das aves...

-Gustámonos, si. Mais se cadra tivo algo de culpa unha herba que medra nos cantís da Costa de Dexo.

Pronunciou a última frase cun ton misterioso, no entanto quedou en suspenso, porque xusto nese intre detivo a furgoneta baixo o cuberto da casa e díxome:

-Deixa a maleta no teu cuarto e non te demores que quero amosarche algo.

Cumprín o mandado a fume de carozo e cun aceno indicoume que a acompañase ata o viveiro. Unha bufarada de aire quente e húmido bateunos na cara nada máis entrar. Demos uns pasos e falou evocadora:

-Na Costa de Dexo Antón quedou fascinado co relato que a guía nos fixo da súa fauna, en especial do andoriño real, do paíño pequeno ou do corvo mariño cristado, mais eu sentínme atraída pola súa flora; refírome á margarida grande de cantil e, sobre todo, á herba de namorar... Hoxe en día ambas as dúas están en perigo de extinción, mais tamén se cultivan en viveiros e úsanse en xardinería. A propósito da segunda, agasalounos cunha mostra e contounos unha lenda galega ben simpática. Decía que se na noite de San Xoán metes

unha presada da herba namoradeira nun peto da persoa á que queiras engaiolar, sen que ela se decate, claro, a propia herba encárgase de facer o feitizo, mais hai que ter seguridade na decisión, porque logo non ten volta atrás.

-Pero ti cres nesas andrómenas?-espeteille decepcionada-. Non me digas que recorriches a un meigallo para namorar ao avó! Non o esperaba de ti, avoa!

-Ai, Lara, só era un xogo da mocidade! Queres que cho conte ou calo?

-Conta, conta.

-Pois iso... O asunto foi que aquel día, xa de volta na casa, metín a man nun peto da miña chaqueta, e a que non sabes o que atopei? Pois si, un ramallete da herba namoradeira. Ambos os dous tiveramos a mesma idea!

-Vaia co avó! Andaría ás toas, mais non estaba atento só á charla sobre os paxaros!

-Ai, que retranqueira me es, Lara!

-A ver... -suspirei, empachada de tanto azucre-. Se me dis que ademais cadrou en San Xoán, entón si que non che creo una palabra!

-Pois non, sería moita casualidade! Pero fose polo que fose, a nós serviunos.-E sentenciou:- Aínda que tamén che digo: se dous non queren, non hai herba que os una.

De súpeto detívose diante duns matos de flores brancas, vermellas e lilas, todas elas coas follas estreitas dun verde intenso, e dixo:

-Aí a tes. Herba de namorar. Cultívoa dende hai un ano para levarlla a Antón ao cemiterio.

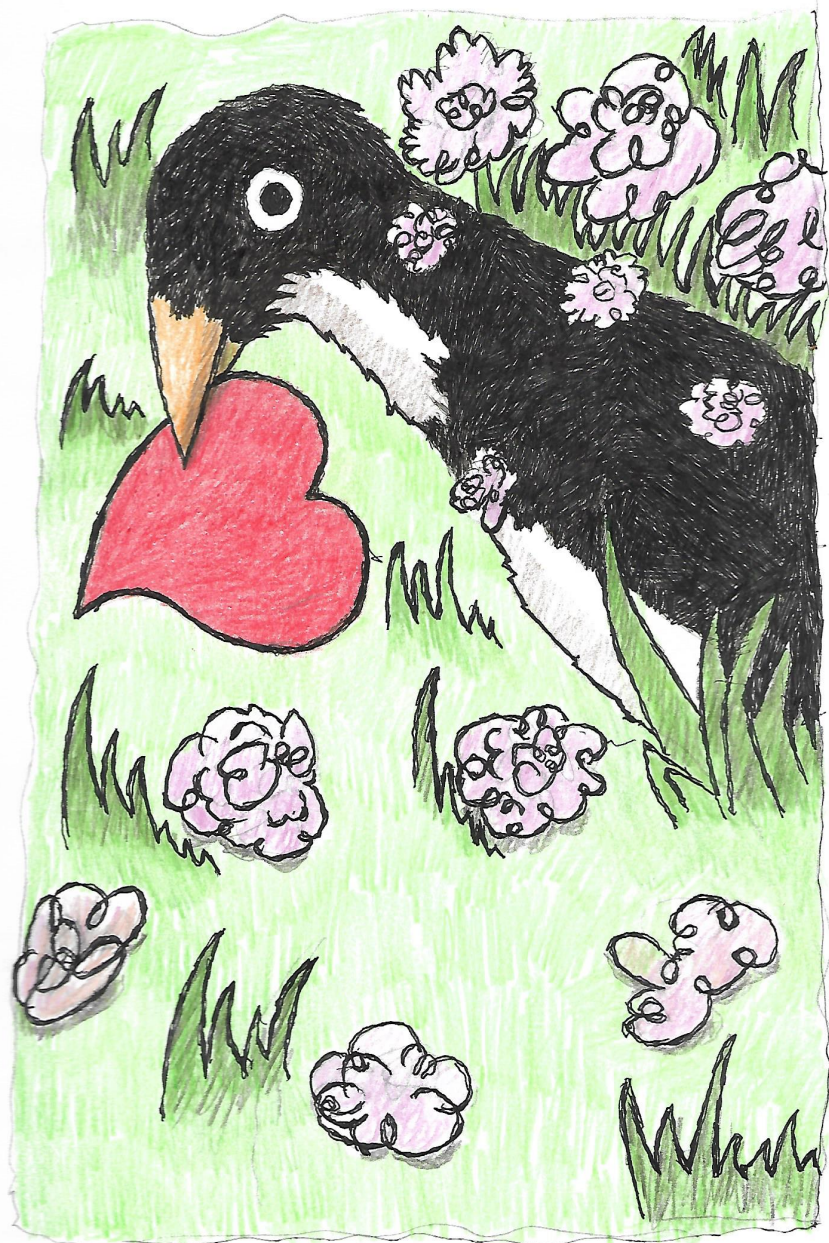
Aquela historia estábame resultando relambida de máis, pero calei; no fin de contas formaba parte da xuventude dos meus avós e debía respectala. O que me levou o demo foi cando ela me preguntou pillabana:

-Queres coller un ramallete para Román?

-Quita de aí, paso de amañós! Se é certo canto contas, prefiro namorarme sen meigallos das Mariñas e das Terras do Mandeo.

-Pois asegúroche que para iso non precisas herba ningunha, parrula.

An Alfaya

Feo

Teño o pracer de interromper a lectura deste libro, tan cheo de boas intencións coma inútil, para facer o seguinte anuncio:

O nome da nosa entidade é Finantial Energy Opportunity, tamén coñecida entre nós como FEO. Bromas poucas que somos unha empresa seria. De traxe dos domingos pola semana e gravata de moda italiana. Entre as nosas actividades, levadas a cabo por empresas que pertencen ao noso grupo tales como: Private Water Always, Blue Sky Money, Capital Green Resources ou Greenblue Gold Electric, atópase a de instalación, explotación e desenvolvemento de parques eólicos; coñecidos por moitas persoas polo nome de aeroxeradores, ou muíños de ventos.

(Tamén nos dedicamos á minería de explotación a ceo aberto, e temos numerosos proxectos pendentes de aprobar en canto te despistes, pero ese é outro conto).

Como ben sabes a nosa opción é a máis sostible, a de mellor prensa e a que asegura que nosoutros poidamos seguir mantendo o noso nivel de vida. Somos unha empresa ecolorista, digo ecolista, ou eco... como era? ... loxista... iso, ecoloxista que non me saía a palabra. Con fondas preocupacións medioambientais.

Ademais non podes negar o bonitos que quedan os

muíños a case 200 metros de altura. “Un mar de cruces... Unha metáfora da relación das persoas coa terra” díxome unha coñecida. “Un camposanto” - digo eu. Que bonita imaxe!

Seino, seino... seguramente ti tamén te emocionaches ao ler estas liñas. A acción do home deixando a súa pegada na natureza; e si, digo só home conscientemente. Non é tampouco cousa de pórse agora con parvadas cando o que che estou presentando é o progreso, o futuro.

É máis, na contorna destes xigantescos muíños podo afirmar que desaparecerán molestas aves de todas as clases. Que eficaz instrumento! Que prodixio! Un avance, sen dúbida, que co tempo nolo vas agradecer.

Non che negarei que é necesario facer obra e meter pa, e mover terra, e tirar pedra, e cimentar os alicerces e esas cousas. Tampouco negarei que igual atopamos no camiño algunha trapallada sen maior importancia para o noso futuro coma petróglifos, dolmens, mámoas, castros ou restos de castelos... Vestixios dun pasado que nada ten que ver connosco, persoas do mañá. Como ben sabes: “auga pasada non move muíño”.

Non me farto de repetir que a historia é unha pedra que cómpre esnaquizar. Non te deixes enganar por eses países que conservan o seu patrimonio coma se fose o seu ben máis prezado, creando unha industria cultural e turística ao seu redor. Vaia parvada!

Isto é Galicia, non Exipto. A nosa historia non é importante. Xa non o é o idioma. Agora que o penso... Agardo que a persoa responsable da edición non traduza este escrito ao galego. Nestes libros todo é posible...Imaxínate, un escrito dunha empresa tan importante como a Finantial Energy Oportunity en galego. Xa sei...xa sei... tamén se che poñen os pelos de punta.

Volvendo ao rego, non negarei tampouco o tema do ruído. Moitos protestan por isto. Hai moito mexeriqueiro nas

aldeas! E digo eu dúas cousas:

Por unha banda hai estudos, ben os coñecemos, que din que case non fan ruído ningún. Que se a tal distancia coma nunha oficina, que se a outra coma un electrodoméstico... Vale! E se fai ruído, que?

Aquí entra o segundo argumento. Dende FEO preguntamos: Acaso a xente do rural ten máis dereito que a de cidade? Acaso eles poden gozar do silencio da terra, da voz do vento, dos sons das fragas e nós non? Aquí ou todos ou ningún. Considero que é de xustiza agradecer o labor da nosa empresa neste sentido. Sen dúbida, grazas a nós, o mundo será máis igual e haberá o mesmo ruído na cidade que no rural. Ademais, entre ti mais eu, as aldeas están desaparecendo. Nun par de anos todas serán casas abandonadas. É unha tolada supeditar o noso futuro a catro vellos e un par de nostálxicos. Morra a aldea! Viva a xustiza para a xente da cidade!

Imaxino que te emocionaches ao ler isto último. Seino, e igual pensas que somos demasiado bos e que temos intencións agochadas. Acouga, nada máis lonxe. Todo isto xorde do noso compromiso convosco e sobre todo connosco. A nosa RSC (Responsabilidade Social Corporativa) é un dos piares do proceder de FEO.

Sempre para beneficiarnos das persoas. Sempre para tirar o maior proveito de vós. Querémosvos así como sodes!

Seguro que xa esqueciches toda a trapallada que liches neste libro. Fas ben! Moitos nin sequera son escritores de verdade. Escriben só literatura infantil e xuvenil.

Chega entón o momento de falarche dun tema que preocupa a moitas persoas: Que vai pasar coas Reservas da Biosfera? Lugares como a Mariña Coruñesa ou as Terras do Mandeo onde temos proxectado establecernos.

Confía en nós. Empregaremos criterios de eficiencia e eficacia económica, desenvolvemento sostible do noso,

máximo aproveitamento do voso, sobreexplotación, contaminación, ruptura do medio ambiental, flora e fauna en desaparición, desequilibrio, impacto visual, fraccionamento fraudulento, zonas de sacrificio, procedementos administrativos, expropiación, liñas de alta tensión... Malia tanta palabra, non te preocupes. O que debes saber é que todo isto reverterá nun beneficio económico que, de xeito marxinal, irá parar á túa carteira. Pode que non o notes na factura que teñas que pagar ti ou a túa familia, pero é seguro que te estarás beneficiando; só que, debido á túa capacidade, non es quen de decatarte.

Despois de todo ti só es un neno, (se es unha nena pénsate incluída), e pouco ou nada entendes destas cousas tan complexas, nin tes que facelo. Só debes preocuparte de conectar a túa tableta, ou teu móbil, ou o teu ordenador e esquecerte de todas estas cousas. Que se a terra, a paisaxe, o idioma, os xacementos arqueolóxicos, a flora, a fauna, a vida, Galicia en definitiva... Nada diso fará que sexas feliz. Por contra a ignorancia é moi útil neste sentido. Deixa este libro e esqueceo. Non sigas lendo.

Só me resta despedirme.

Francisco Cacafede

Director de Comunicación de FEO

“Sempre convosco pensando en nós”

Miguel A. Alonso Diz

Xan López Domínguez

Os segredos das brañas do río Deo

RÍO DEO.-

Din que non te podes bañar dúas veces no mesmo río porque as augas que leva nunca son as mesmas. Tamén os sentimentos das persoas cambian co paso do tempo e, aínda así, seguen sendo elas, pero gardando na memoria as pasaxes, feridas e segredos da súa vida.

Eu podería contarvos un milleiro de historias que sucederon nas miñas beiras. E por máis extraordinarias que vos parezan, non dubidedes se foron reais ou non, porque eu fun testemuña de todas delas ao meu paso polas matogueiras e as brañas nas crecidas da invernía...

(Recordando)

Lembro unha tarde de verán, na que un cabaliño do demo, que lle din o Gaiteiro Azul, tocaba pousado nunha rocha á sombra do ameneiro. Tiña as ás dunha cor tan intensa que se mesturaban co azul do ceo, polo que se non estaba a voar era moi difícil descubri-lo.

Unha troita ben mantida que nadaba preto de alí achegouse a escoitalo, pero o gaiteiriño en canto a viu, calou e afastouse a unha rocha máis apartada, xa que sabía que podía acabar sendo a súa merenda.

TROITA.-

Por que paras gaitero? Dá xenio verte tocar!

GAITEIRO AZUL.-

Gústache como toco?

TROITA.-

E como non me vai gustar, ho! Nunca oíra música semellante nas beiras do río Deo.

GAITEIRO AZUL.-

Non dis verdade.

TROITA.-

Falo e non minto! Teño moitos anos e por estas augas levo escoitado de todo, todío, pero nada que se lle parecese.

GAITEIRO AZUL.-

Ai, Troitiña, non sei se crer tanto afago. Ti en vez de escoitarme, non me queres enlear?

TROITA.-

Como podes dicir tal! Eu, que tanto gozo co cantar da auga, co murmurio das árbores e co zoar do vento, como non vou facelo coa túa música.

(A Troita mentres vai falando achégase silandeira ao Gaitero Azul, que voa a unha pena máis afastada)

GAITEIRO.-

Pois se é así, mantente lonxe que eu vou tocar unha canción que che compuxen unha vez.

TROITA.-

E eu ben agradecida che quedo.

GAITEIRO AZUL.-

*Polo río abaixo vai
unha troita de pé,
corre que te corre
quen a puidera coller,
quen a puidera coller,
quen a puidera pillar.
Polo río abaixo vai
unha troita de pé.*

TROITA.-

Ai, rapaz! Estou tan xorda que non a poido escoitar ben. Por que non ma cantas un pouco máis preto?

GAITEIRO AZUL.-

Ti non me queres escoitar, ti quéresme papar!

TROITA.-

Como podes dicir tal! Vou vella, apenas oio e vexo menos. Fame tampouco teño, xa ves que estou ben mantida.

GAITEIRO AZUL.-

Xa, xa!

(Mentres falan, o Gaiteiro Azul ve un pescador coa súa cana pescando río abaixo e achégase a el)

GAITEIRO AZUL.-

Esta ben, Troitiña, cantareiche a canción de novo se ti bailas ao seu son.

TROITA.-

Trato feito!

(O Gaiteiro Azul ponse a tocar e cantar de novo, e a Troita vai brincando achegándose amodiño a el)

GAITEIRO AZUL.-

*Polo río abaixo vai
unha troita de pé,
corre que te corre
quen a puidera coller,
quen a puidera coller,
quen a puidera pillar.
Polo río abaixo vai
unha troita de pé.*

(O pescador ledó ve que salta unha troita no río e bota a sedela con mosca. A Troita, pensando que é o gaiteiro, tírase a ela e métea na boca)

TROITA.-

Pobre gaiteiro, era tan parvo que pensaba que o quería pola súa música. Ha, ha, ha!!! Onde se poña unha boa paparota, que se quite todo o demais.

GAITEIRO AZUL.-

Pobre, Troitiña, ao final tiñas razón, es un pouco cegarata.

TROITA.-

Gaiteiro, es ti quen fala? Entón, que é o que metín na boca?

(O pescador comeza a tirar da sedela e a Troita decátase do seu erro)

TROITA.-

Pobre de min, vou morrer de fartura sen ter probado nin un bocado. Ai, gaiteiriño, non podes facer algo por min?

GAITEIRO AZUL.-

Cala un pouco, ho, que pola boca morre o peixe.

TROITA.-

Cando quede libre heicho agradecer ben!

GAITEIRO AZUL.-

Non fai falla, xa me deches unha boa lección!

TROITA.-

Que vas facer? Dáte présa, que non me queda moito tempo.

(O Gaiteiro Azul, que non é parvo, deixa a Troita coa palabra na boca e marcha cantando e tocando ledos)

GAITEIRO AZUL.-

*Polo río abaixo vai
unha troita de pé,
corre que te corre
quen a puidera coller...*

RÍO DEO.-

Da Troita nada máis se soubo... O Gaiteiro Azul seguiu tocando e compoñendo moitas outras cancións que foron coñecidas incluso alén das Brañas ata que se fixo vello, e cando chegou a súa hora marchou voando e non o viron máis nunca.

(Lembrando outra historia)

A quen se vía polas Brañas, de cando en vez, era a serpe máis grande do mundo. Moraba nunha cova preto de aquí. Din que de tan longa que era, non lle facía falla saír da súa furna para cazar. Unha noite ao ano despregaba o seu corpo, que tiña enroscado como un rolo de corda, e coa fame que levaba de todo un ano sen comer, papaba todo aquilo que topaba no seu camiño.

A Carriza que, ademais de mensaxeira das Brañas, era un pouco feiticeira, polo que podía tanto traerche unha nova como quitarche un meigallo, era a única que sabía con

precisión cal ía a ser esa noite. Así que cando chegaba o día, desde a mañá percorría casa por casa, niño por niño, gorida por gorida e tobeira por tobeira avisando da chegada da serpe.

Os animais cando escoitaban o aviso saían espavorecidos sen mirar atrás, e deixaban as súas casas desprotexidas e coas despensas cheas. Ao día seguinte, atopaban todo baleiro, pero aínda así estaban ledos, xa que polo menos salvaran as súas vidas.

Pero unha vez, o paxaro que lle din o Ferreiriño, porque traballa sen descanso coma un ferreiro na forxa para construír o seu niño, non quería que a serpe lle levase o produto do esforzo de todo o ano, así que decidiu que había que facer algo e reuniu a todos os habitantes das Brañas.

FERREIRIÑO.-

Tuit, tuit, tuit, chuarr! Amigos e amigas! Veciños e veciñas! Non podemos consentir máis que a Serpe Longa siga a roubar a nosa comida.

RA VERDE.-

E que podemos facer?

FERREIRIÑO.-

Non nos queda outra, temos que enfrontarnos a ela.

COELLO.-

Pero se é a serpe máis grande do mundo!

CARRIZA.-

Évos ben certo!

FERREIRIÑO.-

Por que estades tan seguros, alguén a viu algunha vez?

(Todos quedan pampos mirando os uns para os outros)

CARRIZA.-

Eu si, e pódovos asegurar que é ancha coma un tonel e longa coma un tren. E ten uns dentes que parecen os caninos dun elefante.

TOUPA.-

Non quero mirar, non quero mirar!

COELLO.-

Pero se ti xa non ves nada!

FERREIRIÑO.-

Algo habrá que facer, podemos prepararlle unha trampa.

RA VERDE.-

(Afastándose a nado polo medio do río) Facede o que queirades, pero eu non quero saber máis nada deste asunto!

COELLO.-

Comigo tampouco contedes, prefiro pasar fame que ser o almorzo da besta. (E vaise brincando polo prado)

TOUPA.-

(Meténdose na toupeira) Eu marcho, que teño que marchar.

(E así foron indo todos os animais, ata que só quedaron o Ferreiriño e a Carriza)

FERREIRIÑO.-

E ti que vas facer?

CARRIZA.-

Eu xa entreguei a miña mensaxe, que cadaquén faga como vexa. Pero eu aconsellariache que marchases, dos que se toparon coa serpe ninguén volveu para contalo.

FERREIRIÑO.-

Ti si.

CARRIZA.-

Xa sabes que eu son medio meiga, e... vina de ben lonxe. Ti saberás!

RÍO DEO.-

A Carriza botou a voar, pero o Ferreiriño que era moi teimudo e destemido, decidiu que el non marchaba, así que a esperou agochado entre as pólas dun bidueiro ata a noite, quería ver cos seus propios ollos a besta.

De tanto agardar pecháronselle os ollos e quedou durmido ata que un forte bater de ás o espertou. Unha sombra enorme cubría todo o ceo. O Ferreiriño non sabía que a serpe podía voar! Xa estaba arrepentido de quedar, cando desde o seu agocho observou que non era a serpe quen se achegaba, senón a bandada da Carriza que aproveitaba o medo da xente e se dedicaba a roubar a comida dos demais.

FERREIRIÑO.-

(Refregando os ollos) Non podo crer o que vexo!

CARRIZA.-

(Descubríndoo) Que fas aquí, Ferreiriño! Marcha, que a serpe xa vén de camiño.

FERREIRIÑO.-

Ai, Carriza, a túa serpe dáme a risa!

CARRIZA.-

Non demores, paxarolo, que vas quedar sen miolos!

FERREIRIÑO.-

Tuit, tuit, tuit, chuarr! Carriza, a min non me enganas, non hai máis serpe que ti e a túa familia de rateiros!

CARRIZA.-

Non llelo contes aos demais e aprovéitate ti tamén.
Se son parvos e cren en contos de vellos, déixaos estar.

RÍO DEO.-

E así estaban a falar o Ferreiriño e a Carriza, a Carriza e o Ferreiriño, cando unha sombra escura reptou pola árbore e de alí os levou. Deles nunca máis se soubo, pero todas as noites de San Xoán, din que a serpe molla o pan.

(Morriñento)

Aiiii!, estas Brañas agochan tantos segredos e hai tan pouco tempo para contalos... Sen case decatarme, chegamos ao río Mandeo e aquí remata o meu camiño. En troques, as miñas augas seguirán o seu percorrer ata chegar ao mar. Alí, coa caloriña do verán evaporaranse e formarán nubes que han viaxar polo mundo adiante. Pero eu sei que non se esquecerán de min, e cando cansen de coñecer e as terras afastadas e extraordinarias regresarán ao meu carón e coa choiva do inverno volverán a encher unha vez máis o meu leito para me dar unha vida nova. Ese é o máis importante dos segredos que agochan as Brañas do río Deo.

Pano

Carlos Labraña Barrero

Anxo Fariña

O lagarto de Lorbé e o azul máis azul do mundo

O lagarto de Lorbé quería ver o mar. Un lagarto arnal, verde da cor dos ourizos das castañas, con pintas azuis. Ben saben os lagartos arnais que son os animais máis fermosos das Mariñas, mais como este, segundo a súa avoa, non había outro no mundo.

—O teu azul é da cor do mar onda o Seixo Branco – díxolle a súa avoa–. O azul máis azul do mundo.

Unha mañá ao amencer, amodo amodiño, o lagarto de Lorbé colleu unha corredeira camiño do mar. Na corredeira, ao pé dunha sebe, encontrou un escáncer a punto de parir. Parir, si, porque os ovos dos escánceres desenvólvense no interior da nai, e as crías nacen grandiñas. E o lagarto de Lorbé saudouno así:

Escáncer das espesuras,
escanceriño, liscanzo,
polas súas criaturas:

Vou ben para o Seixo Branco?

—Bo día! –dixo o escáncer– Pode botarme unha man? Tiña que ser hoxe, co apuro que teño. Póñaas á sombra, son moi delicadas.

O lagarto de Lorbé axudouna a ir colocando as crías á sombra, porque o escáncer, malia ser un lagarto, non ten patas.

—Vou ben para o Seixo Branco? —repetiu ao acabar— Quero ver o azul máis azul do mundo.

—Vai, vai! Todo dereitiño polo Monte do Corgo... Eu nunca vin o mar. Se non fose ter que criar esta ducia de criaturas acompañaríao de boa gana.

O lagarto seguiu polo camiño do Monte do Corgo, e case chegando á bica do monte encontrou unha víbora que estaba papando un rato. Aínda bo que tiña a boca ocupada co rato, pois se cadra podería gorentarlle. O lagarto de Lorbé preguntou:

Víbora do Monte Corgo

que non precisa tamancos,

polo seu corpiño longo

Vou ben para o Seixo Branco?

—Munch, munch, crunch...

—Vou ben para o Seixo Branco? —repetiu o lagarto.

—Glups! Slurp! —fixo a víbora, tragando o rato— E para que raios quere ir ao Seixo Branco?

—Vou procurando o mar, o azul máis azul do mundo.

—Que parvada! Eu nunca vin o mar, nin ganas. Onde vou estar mellor que no Monte do Corgo? E agora lisque, vou botar unha soneca, teño que facer a dixestión.

A víbora, sendo un pouco xarota, no fondo era un bo réptil. Cando o lagarto de Lorbé continuou o seu camiño, decepcionado, a víbora chamou:

—Ei, lagarto! Mire, colla por ese carreiro cara a Dexo. E xa contará...

O lagarto seguiu a dirección indicada pola víbora, mais vela comer deulle lareca, e parou para almorzar uns poucos caracois, un par de avésporas e, de sobremesa, unhas amoras maduras. Así foi que levaba os fociños todos enlarafuzados de negro, cando no medio e medio do carreiro case bate cun sapo raxado:

Bo día sapo raxado

o de andar sancorromanco

o de lunares rosados

Vou ben para o Seixo Branco?

—Arrenégoche demo! —berrou o sapo— Quita de aí, espírito maligno! Forza escura que queres levarme coa Roldiña...

—Acougue, ho! Non son espírito ningún. Non ve que son un lagarto arnal? Levo o fociño negro de comer amoras...

—Vexo, vexo. Ten que desculparme, estou asañado por culpa dese brután, do caranguexo de río americano. Papou a metade da miña familia e tiven que liscar do rego onde vivía para que non me papase. Pobre de min!

—Coitado! Déixeme pensar noutro rego libre deses invasores. Se vai por aí cara ao sur chegará ao Río da Barreira e seguro que alí non hai caranguexos. Eu non podo acompañalo, vou cara ao mar, onde o azul máis azul do mundo.

—Agradézollo! Se vai cara ao Seixo Branco, pode encontrar nun rego a miña curmá, a píntega. Ela tamén vai fuxindo do caranguexo americano.

Amodo amodiño o lagarto de Lorbé pasou Dexo e seguiu polo Monte Grande. Alí, nun regato pequerrecho encontrou unha linda píntega coas súas marcas amarelas escintilando na pel negra:

Píntega de pel escura

escintilando nos flancos,

dime, acaso por ventura

Vou ben para o Seixo Branco?

—E irá, irá. Todo depende de se quere ir á punta para ver o propio Seixo, ou se quere ver as furnas.

—Quererei. Hai máis dunha?

—Haille tres furnas, dinlles Ollo Pequeno, A Regocha e Ollo Grande... Escoite, vostede é case tan fermoso coma min.

O lagarto de Lorbé era moi educado, e a súa avoa sempre dicía que non convén enlearse en discusións coa xente que non coñeces. Tiña a certeza de ser o animal máis fermoso, o adorno das Mariñas, o que é dicir o máis fermoso de Galicia e, sen esaxerar, o máis fermoso do mundo.

—Moitas grazas. O que vou procurando é o mar azul, e xa que cheguei aquí, quero ver a punta do Seixo Branco, a fuma de Ollo Pequeno, e as outras tamén.

—Pois colla ese camiño e de contado chegará aos acantilados sobre o mar e logo non ten máis que seguir o carreiro cara ao oeste. Non está lonxe, a carreiriña dun can.

Seguindo o camiño, o lagarto de Lorbé encontrouse de repente co mar. Nunca imaxinara que podía existir unha auga tan grande e tan preciosa. Non podía ser máis azul. E non estaba parado, movíase. Parecía a pel dun lagarto xigante que nalgúns lugares tiña rizos brancos. Pero branco branco era o Seixo, aquela vea como leite abrollando no medio das rochas escuras. Entre o zoar do vento oíu unha voz:

Coidadiño, ande con tento

non vaia caer no barranco

beleza tira o alento

ao chegar ao Seixo Branco

Quen falaba así? Nin máis nin menos que un lagarto arnal, cunha cabeza algo máis grande que a súa, noutras palabras, un lagarto macho.

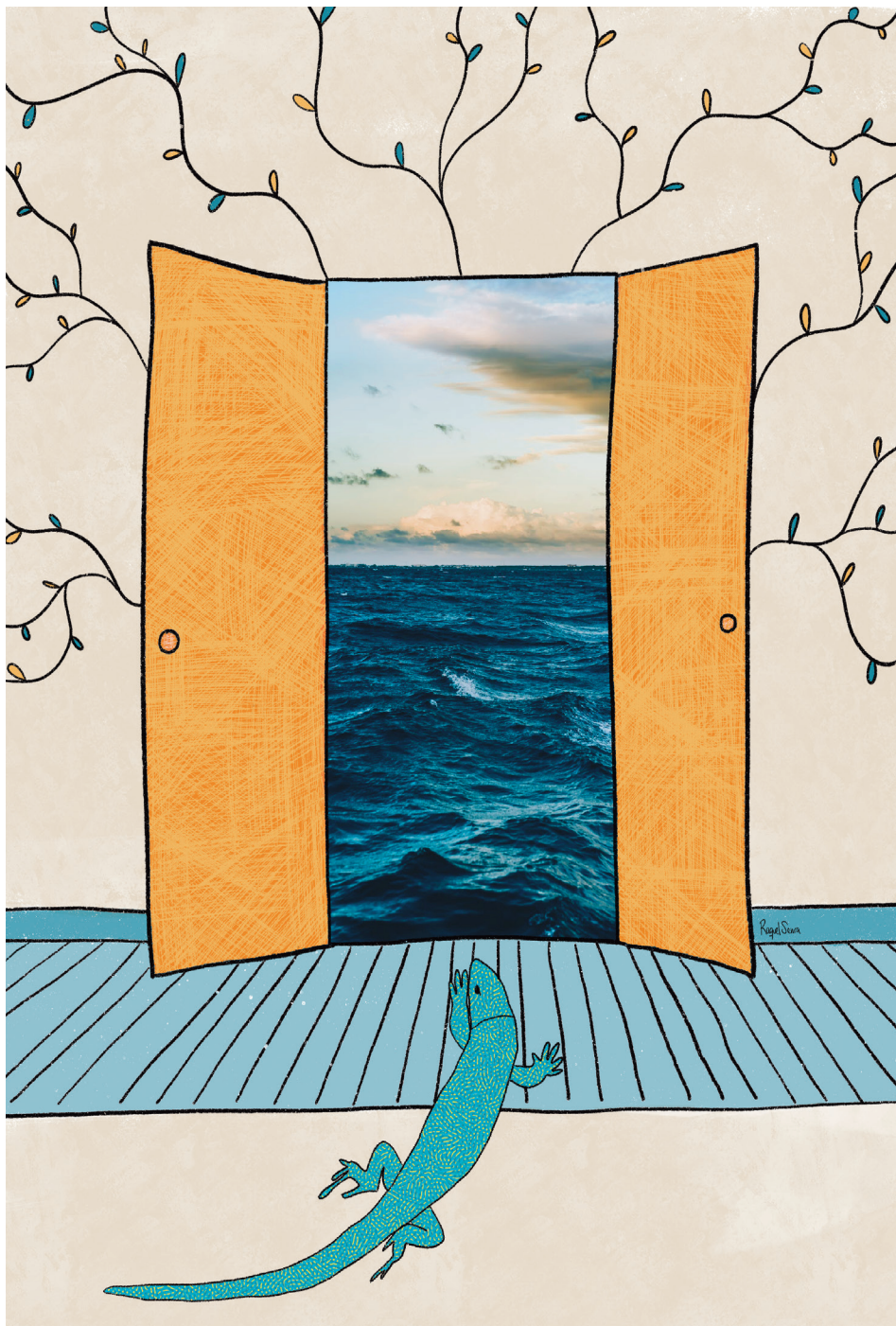
—O azul do mar no Seixo Branco é pura beleza, mais os seus ocelos son do mesmo azul –respondeu o lagarto (femia) de Lorbé.

—Ao dicir que a beleza tira o alento, referíame á túa –dixo o lagarto do Seixo Branco–. Podemos atuarnos?

Dunhas cousas veñen outras, foron xuntos visitar as furnas, contemplaron a posta de sol sobre o mar, e despois... xa imaxinades.

E foron felices como catasois
e comeron escaravellos e caracois.

Marilar Aleixandre
Para Vento e Bran, de Lorbé

Raquel Senra

A cova da serpe

Hai moitos anos aconteceu unha historia incríbel a catro monxes que viaxaban cara o mosteiro de Sobrado. Foi a mediados do verán, nun día de moita calor, no que os catro peregrinos que baixaban polo camiño dende Guitiriz foron sorprendidos pola noite. Prenderon un lume o acubillo dun monte pedregoso, máis para cociñar un caldo de grelos e patacas, que para quecerse, pois aquela era unha noite de estrelas claras e dunha calor abafante. Así que os catro tiveron os bandullos cheos deitáronse no chan e puxéronse a durmir mestres o lume da fogueira se esvaecía.

Aconteceu entón que no medio da noite un dos monxes acordou ao escoitar un ruído misterioso. Soaba como un lixeiro asubío, como se unha brisa acariñase as rochas ao seu redor, máis non sopraba nin a máis mínima racha de vento. Remexendo no seu saquiño tirou del unha pequena candeia que acendeu cos restos das brasas. Sen espertar os seus compañeiros afastouse do campamento na procura do misterioso son. A pequena luz que portaba non era quen de iluminar moito máis alá duns pasos, máis a noite era clara e o resplandor da lúa permitíalle distinguir a contorna. Ao internarse na escuridade pareceulle entrever algo moi grande que se deslizaba ao seu redor. Fretou os ollos varias veces, pois non podía entender como alguén estaba a levantar a ollos vista un muro arredor do seu campamento. Achegouse

paseniño cara o que pensaba era un muro e alumeouno. Un calafrío percorreulle o lombo cando o resplandor da cadea revelou a pel escamosa do que debía ser o corpo dunha serpe do grosor dun vello carballo. O monstro debía medir un centenar de metros, e ao deslizarse pola terra producía aquel inquietante son que o espertara. Apagou entón a candeia para non chamar a súa atención, coa esperanza de que aquela criatura a que xa lle facía cara de serpe, non se tivese decatado da súa presenza. Decidiu retornar xunto o resto dos seus compañeiros e avisalos do perigo que estaban a correr. Avanzou a tentas entre a escuridade guiándose unicamente polo débil resplandor da fogueira que aínda alumeaba entre as rochas. Máis, ao chegar, tivo que conter un berro de arrepío. Era demasiado tarde para os monxes, que xa foran tragados pola boca de aquela enorme serpe. Soamente puido chegar a ver como as pernas dun deles desaparecían entre os beizos da criatura. Paralizado polo medo, sentou coas costas pegadas a un enorme penedo, rezando para que non o descubrise a el tamén. Máis a serpe non se deu conta da súa presenza e unha vez rematou de papar os monxes decidiu marchar. Ocorreu entón que mentres o réptil se deslizaba de regreso o seu acubillo, unhas voces resoaron dende o interior. Eran os berros de auxilio que os seus compañeiros proferían dende o bandullo da serpe. Aínda que arrepiado como estaba, non podía deixar os seus amigos sabendo que aínda quedaba unha esperanza de rescatalos. Respirou profundamente e sen pensalo dúas veces botou a andar seguindo o rastro da serpe. O monxe rubiu entre penedos e toxos durante case unha hora. Levaba un medo do demo no corpo e a cada paso se preguntaba se non sería máis sensato regresar por onde viñera. Foi con estes pensamentos que chegou á entrada dunha cova que se internaba na montaña. Agardou durante un tempo escoitando cara o seu interior, até que de moi lonxe creu distinguir o que era a pausada respiración do monstro que estaba a durmir. Acendeu de novo a candeia cun chisqueiro de mecha e internouse na gruta. Avanzou paseniño, tentando non facer

ruído algún co temor de espertar a bicha. Mais, de súpeto, dous enormes ollos vermellos escintilaron na escuridade baixo a luz da candeia. O home quedou completamente paralizado pola visión. Sabedor de que non tiña escapatoria daquel monstro e de que o seu destino sería o mesmo que o dos seus compañeiros, aproveitou os seus últimos momentos para encomendarse ao Altísimo. Aconteceu entón algo se cabe aínda máis insólito, pois a criatura achegou o seu rostro o do monxe e pronunciou unha palabras.

- Hai moito tempo que non escoito falar dese que chamas Deus - dixo con voz asubiante.

- Ti... ti podes falar? - preguntou o home abraiado.

A serpe emitiu un sibilante son que parecía unha risiña burlona.

- Que se sei falar? - respondeu a bicha ofendida -. Meu homiño, levo na terra dende que o primeiro de vós aprendeu a camiñar erguido. Dende que se erixiron as primeiras cidades e se veneraron os primeiros deuses, vin levantar e caer imperios, aprendín as linguas todas e coñezo todas as súas historias. Outrora fun a gardiá da árbore da sabedoría, e agora ti pregúntasme se sei falar... - e volveu a rir dun xeito que lle puxo os pelos de punta ao monxe.

- Logo ti es o demo en persoa? Arrédate de min diaño! Son un home de Deus e non tes poder sobre min -respondeu o monxe.

- Vós os homes vedes pronto o demo en tódalas partes - respondeu anoxada a serpe -. Culpádelo da vosa maldade e dos vosos erros. Non homiño, non son o demo. Son o espírito gardiá deste lugar que outrora chamáchedes Edén.

O monxe caeu de nocellos ante a revelación e con bágoas nos ollos asegurou:

- Se liberas os meus compañeiros prometemos transmitir a túa mensaxe os nosos devanceiros para que non

a esquezan que esta terra é un lugar de vida sagrado.

Os ollos da serpe entornáronse sibilinos, como se meditase a súa resposta. Logo abriu a súa descomunal boca e os tres monxes saíron a fume de carozo do seu interior.

– Temos un trato, monxe – dixo a criatura –. Transmitide a miña mensaxe aos vossos iguais, avisádeos de que continuarei a vixiar esta terra, e seguirei medrando co paso dos séculos. Lémbbralles que son a súa gardiá, e que se nalgún tempo futuro ameazan estes lugares regresarei para devoralos a todos.

Esa noite os catro monxes recolleron as súas pertenzas e antes de que saíse o sol xa estaban de camiño ao mosteiro de Sobrado. Dende aquel día aquel monte foi coñecido como a Serra da Cova da Serpe, non poucos foron os que se atoparon con ela co paso dos anos, e a súa lenda chegou até o día de hoxe.

Fernando M. Cimadevila

Baldo Ramos

Mascarillus quirurxicus

Non lembraba como rematara alí. O único que sabía era que abrira os ollos e só vira verde. Verde á esquerda, verde á dereita, verde abaixo e... azul arriba. De repente, o azul fíxose negro e levantouse un vento moi forte.

- Ola!

Mirei cara a onde viña a voz, xusto enriba de min.

- Ola? - só se me ocorreu dicir.

- Nunca vira unha coma ti. Que es?

- Como que que son?

- Pois iso, que que es. Eu son unha Pandium Haliaetus.

- Unha que?

- Podes chamarme Aguia Peixeira. Como te chamas ti?

- Non o sei.

- Como que non o sabes?

- Pois non o sei, nunca ninguén me puxo un nome.

- Que os seres humanos non che puxeron nome? Se lle poñen nome a todo!

Non tiña claro quen eran eses seres humanos, pero soábanme. Aguia seguiu falando:

- Isto non pode ser. Temos que solucionalo.

E, sen máis, agarroume dunha orella e levoume canda ela a fume de carozo. Polo camiño explicoume que íamos voando, que para iso servían as ás, esas cousas tan grandes que me deran sombra e me fixeran pensar que se levantara o vento. Tamén me contou que me levaba agarraba do seu pico. Pero eu non tiña ás, nin pico, nin podía voar, así que non podía ser unha Aguia Peixeira.

Tardamos pouco en aterrar. Oímos unha voz nada máis pousar no chan:

- E ti por aquí, Aguia?

- Tráioche algo, Lontra.

Lontra tampouco tiña ás, nin pico, así que dubidaba moito que puidese voar.

- Ti que es? - preguntei.

- Son unha Lutra lutra. E ti?

- Esa é a cuestión, que non temos nin idea - respondeu Aguia por min -. Pensei que ti o saberías, ao viaxar tanto augas arriba e augas abaixo do río.

- Sabes que desde que puxeron o muro xa non podemos movernos tanto, así que non teño nin idea. Pero sei a quen podemos preguntarlle.

E, dito iso, agarroume da outra orella e saíu a lume de biqueira, mentres me explicaba que ela non tiña ás pero si patas para correr, aínda que tamén podía aguantar a respiración ata tres minutos baixo a auga. Pero eu non tiña patas, nin corría, nin sabía o que era a auga, así que non podía ser unha Lontra.

- Isto é a auga - anunciou cando chegamos.

Abrín os ollos - tanto viaxe xa me tiña un pouco mareada - e vin unha inmensidade prateada diante de min. Ou era azul

coma o ceo? Ou era marrón nalgunhas zonas como a terra?

- Que fas aquí, Lontra?

O ton non foi amistoso, así que mirei a quen nos falaba con algo de medo. Non tiña pico, nin ás, nin patas.

- E ti que es? - preguntei.

- Son un Procambarus Clarkii.

- Cangrexo Americano, por iso te trouxen aquí - interrompeu Lontra, mirándome -. El viu máis mundo ca nós e ao mellor sabe que es.

- E veña e dálle sempre co mesmo - respondeu Cangrexo enfadado -. Si, os meus antepasados son Americanos, pero eu nacín aquí! Trouxéronnos os seres humanos, os mesmos que agora nos chaman especies invasoras! Invasores son eles!

Non sabía o que significaba esa palabra, pero tiña que ver con que Cangrexo estivese de tan mal humor.

- Entón non sabes que é? - preguntou Lontra, sinalándome.

- Non, nin idea. Pero coñezo a alguén que ao mellor si o sabe.

E, despois de dicir iso, agarroume pola orella libre e meteume ás présas canda el na auga. Iso era mergullarse, explicoume mentres avanzabamos. Nunca estivera na auga, pero non me gustou demasiado. Comezou a pesarme todo e case non podía nin moverme, menos mal que Cangrexo me tiña ben enganchada dunha das súas pinzas, que non patas, e só tiña que deixarme levar. Pero eu non sabía mergullarme nin tiña pinzas, así que dificilmente podería ser un Cangrexo.

De repente, detivémonos en seco.

- Quietos aí! - berrou alguén -. Tes prohibido vir aquí, como te atreves!

Abrín un ollo - seguía bastante mareada - e descubrín

que quen tiña peor humor que Cangrexo era alguén sen patas, sen ás e sen pinzas.

- E ti que es? - non puiden evitar preguntar.

Miroume algo contrariado, pero á fin respondeu:

- Son unha Chondostroma Duriense. Boga para as amizades, pero vós non sodes amizades miñas.

- E iso? - volvíñ preguntar.

- Porque xa non podo fiarme de ninguén. Quedamos poucas e temos que manernos escondidas se queremos sobrevivir. Cangrexo está a saltarse as regras vindo aquí.

- Tamén é culpa dos seres humanos? - preguntei de novo.

- De quen se non? Cambiaron os ríos, fixeron encoros, secaron as augas e botaron lixo nelas, e nós cada vez temos menos lugares onde poder vivir.

Comezaban a caerme bastante mal eses seres humanos. Seguro que non vira un nunca?

- Viñemos para ver se sabías que era - dixo Cangrexo, sinalándome -. Levades aquí anos e anos, moito antes de que chegásemos nós. Ao mellor che soa.

- Pois non teño nin idea - respondeu Boga -. Pero ao mellor coñezo alguén que si o sabe.

E sen engadir ren, agarroume da pinza de Cangrexo e saíu a todo correr, aínda que correr non corría. Nadaba, coas súas aletas. E tamén tiña branquias. Pero eu non sabía nadar, nin tiña aletas, nin branquias, así que non podía ser unha Boga.

Ao pouco tempo subimos de novo á superficie, xusto diante de alguén que tampouco tiña ás, nin patas, nin pinzas, nin branquias.

- Boga, loados os ollos que te ven! E logo ti por aquí

enriba?

- Pois mira - dixo mentres me colocaba aos pés de quen nos acababa de saudar. Eu non me movín porque estaba cansa, moito. Non cría que puidese aturar máis viaxes -. Non sabemos que é esta e viñemos preguntar se ti o sabías, xa que viviches moito tempo cos

seres hum...

Pero non acabou o que estaba a dicir, porque xusto nese intre oíronse uns ruídos e alguén

berrou:

- Mira, papá, un sapoconcho!

Boga escoitou iso e púxose branca. Berrou Seres humanos! e, correndo, volveu meterse na auga. O que debía ser Sapoconcho tamén se asustou e liscou tras dela, e eu quedei soa, cansa, mollada e sen forzas. Dúas sombras achegáronse a min.

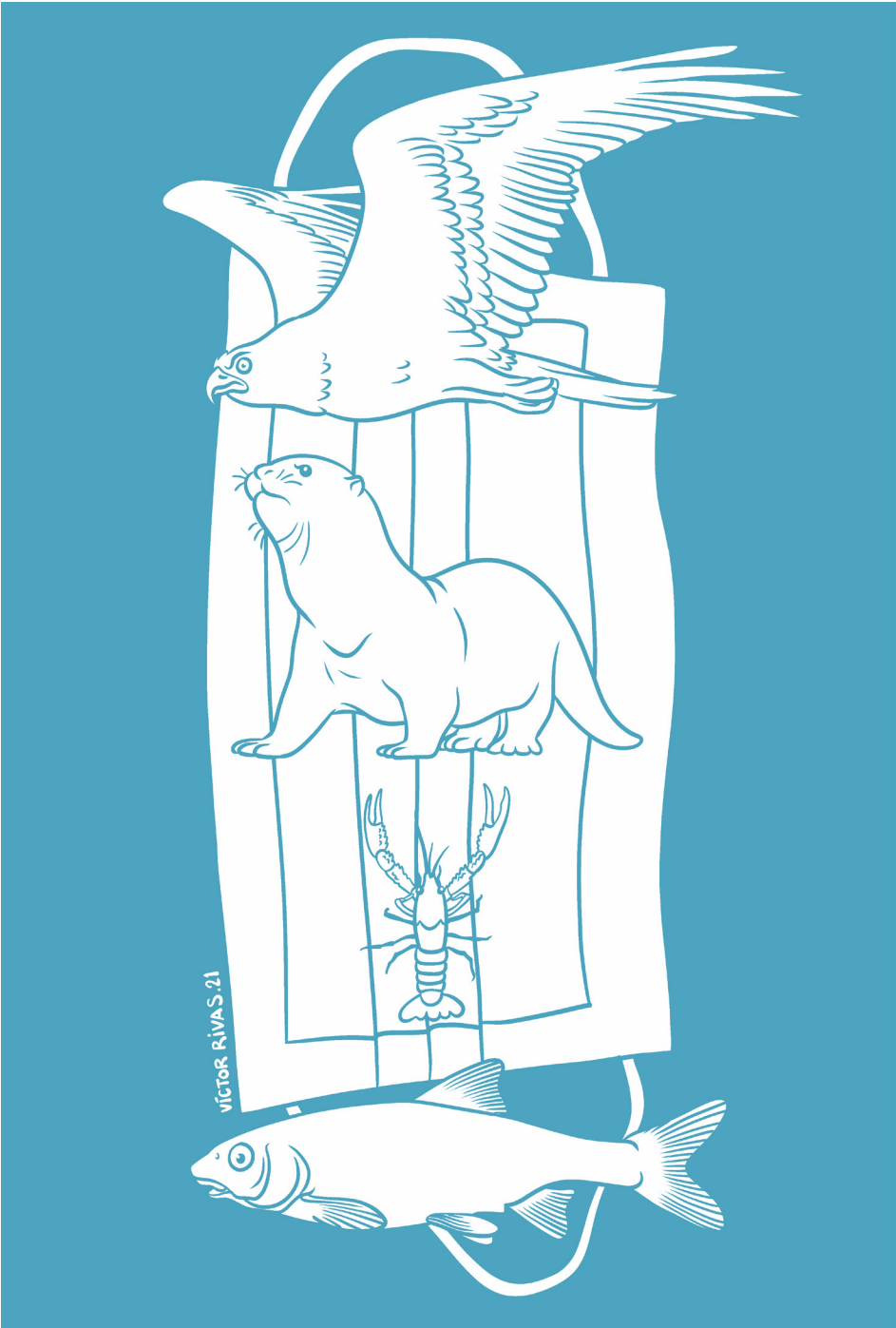
- Pero que fai unha máscara aquí? - dixo unha voz moi semellante á primeira, mirándome.

E por fin lembrei: unha Máscara, claro! Son unha Mascarillus Quirurxicus, agora o entendo todo. Por iso non tiña ás para voar, nin patas para correr, nin pinzas coas que me poder mergullar, nin aletas coas que nadar.

- Pero, papá: que porco deixaría unha Máscara no encoro de Cecebre?

E, se non fose unha Máscara e tivese boca, podería responderlles: porco? Non foi unporco, foi un ser humano!

Antía Yáñez

A fonte

Veiu vir a unha rapaza cun can e, tomando forma de ra, escondeuse baixo unha pedra.

Inmediatamente, varias ras máis, cágados e peixes poboaron a poza de auga, dispersándose entre as pedras e plantas dela.

As augas daquela fonte de Aranga tiñan sona de milagreiras, e elas presenciaban acotío como persoas de todos os tipos, idades e aparencias, ían beber, lavarse ou bañarse alí, levando consigo os seus animais, tamén de todas as clases. Se había xente miúda polo medio, había xogos e balbordo dentro e fóra da auga, e se coa rapazada estaban os cans ou outros animais..., entón xa había que marchar dar unha voltiña e volver máis tarde, aínda que, cando os xogos se tornaban perigosos e algún ser vivo corría o risco de afogar, era bo estar nos arredores e buscar a maneira de asustalo ou empurralo para non ter que lle berrar: “Vaite de aquí, fóra!, fóra!”. Dende logo, falar cos humanos non era o mellor xeito de comunicarse, sobre todos nestas épocas nas que era máis doado que a xente miúda e a mocidade crese máis nos zombis ca nos seres míticos. Aínda así, sempre tiñan a sensación de que algunhas nenas e nenos, e algúns animais, percibían que eses outros animais que estaban no manancial non eran tales. Elas aprenderan a camuflarse para sobrevivir, a mimetizarse cos animais que vivían na auga, a converterse noutros coma

eles, pero cando tiñan a sensación de que alguén as descubrira, non sabían que facer, así que escapaban, como fai calquera cando se sente en perigo. Algunhas optaran polo mimetismo coas plantas, pero cando tiveran que saír correndo, deixaran a varias rapazas e rapaces coa sorpresa pintada no rostro; pero..., como era posible que as plantas se movesen?...

- Definitivamente, nesta poza suceden cousas estrañas...
- dixeron os raparigos e as raparigas.

- Ahhh!!!, se soubesen!... - dixeron elas.

Buah! A xente pensaba que as ninfas eran as encargadas de facer que todo funcionase ben nos lugares naturais onde vivían, como os mananciais, regatos, montes, grutas, árbores, fragas, mar... Que creaban as plantas, as flores, os animais, as augas..., que lle daban vida a todo. Pero realmente só se preocupaban de coidar a natureza, que funcionaba por si soa, e cando algo se alteraba, elas procuraban que todo volvease ao seu lugar. E preferían vivir en zonas lonxe dos humanos, por si acaso...

A rapaza e o can volveron varias veces, só os dous, ou acompañados de amizades ou da familia, dependendo un pouco de se era tempo de clases ou de vacacións.

Ata que o can, noviño e xoguetón, empezou un día a lamber todo canto había no manancial. Meteuse dentro, e a que armou! Cando a nena conseguiu separalo de todo canto bicho vivinte había, ao berro de “Para xa!, Toxo!”, tanto animais coma ninfas, estaban sen forzas e cun esgotamento que non lles permitía moverse á velocidade necesaria, e o seu mimetismo non funcionaba xa como debera.

A rapaza colleu con coidado as ras e peixes que estaban entre as plantas acuáticas e os que estaban fóra da auga, e depositounos con coidado dentro da poza. E foi entón cando quedou abraiada vendo como algúns animais collían forma humana, para volver ser animais despois, e para tornar a seres humanos pequenos, de cor esvaída.

- Mimá! Quen sodes? - poido preguntar despois dun momento longo de sorpresa.

As pequenas figuras non lle responderon. Víase que estaban amedrentadas.

Sentou a carón do manancial, suxeitando ao can, que seguía intentando coller aquelas nenas diferentes ás que coñecía.

- Vale! Cando vos tranquilicedes podedes dicirme quen sodes?

- Ninfas - respondeu unha voceciña.

- Ben! Eu son Irimia. E este amigo peludo, Toxo.

A rapaza intentaba facer un achegamento a aqueles seres que non vira nunca, que a tiñan sorprendida totalmente e de quen non tiña nin idea da súa existencia, e que, para máis chacota, eran o máis parecido ás persoas que vira nunca, sen ser persoas. Pero elas non estaban polo labor do intercambio de ideas.

- Por que vos pareceades tanto ás persoas? Ou..., é que sodes persoas? - preguntou intrigada.

- Mmmmm... Eu non diría tanto...

- Ti non es unha persoa? E como te chamas?

- Non, eu son unha ninfa. E chámome Crenea.

Ivo, o curmán de Irimia, chegou correndo para ver que facía ela, e por que estaba tan entretida. A Crenea o exceso de xente ao seu redor non lle sentou nada ben, cada vez estaba máis esbrancuxada.

- Alaaa! E isto que é?

- Isto? Isto!!! De verdade? - Crenea espeliuse de súpeto.

- É unha niinfa... - explicou Irimia coma se tivese que armarse de toda a paciencia do mundo.

- Ha! E eu un ninfo!

- Non, ti es un parvo! - Crenea ía anoxándose cada vez máis.

- Tampouco é necesario insultar, ou? - saltou o rapaz.

- Este é Ivo, o meu curmán - aclarou Irimia.

A ninfa miraba con curiosidade ao rapaz, e el a ela. E Irimia a ambos.

- E por que sodes tan pequenas? - preguntou a rapaza.

- Eee... Ben, igual que podemos cambiar de forma, podemos cambiar de tamaño.

- Sodes vós quen facedes que esta auga sexa milagreira e que faga sandar as persoas e o gando? -preguntou Irimia.

- E que faga que se poidan obter boas colleitas, e escorrente a insectos e alimañas, e por iso bótase esta auga polos campos antes da sementeira? - preguntou Ivo.

- Non exactamente. O planeta Terra está vivo. Cando chove, a auga cae á terra e vaise filtrando dentro dela, ata que chega a unha zona de rocha e xa non vai máis abaixo; entón corre por esas pedras cara a outros sitios e, se atopa gretas e fisuras nas rochas, cóase por elas e baixa outra vez, máis ao fondo da terra. Ata que atopa zonas de presións altas e rochas rotas, que fan que suba e saia fóra por mananciais ou nacentes de auga.

- Oes, unha ninfa é?... que ?... - quixo indagar o rapaz.

- Unha deusa das augas menor.

- Máis pequena? - preguntou el.

- Non, menos importante.

- Hai deusas importantes aquí? - asombrouse Irimia.

- Siiii..., temos a Coventina nas augas mineromedicinais de Guitiriz. Está preto, se imos aló andando, chegamos

nunhas tres horas... E tamén anda por Loio, xunto ao Camiño de Santiago.

- Todo isto é alucinante! - Ivo non daba creto.

- E esa campaiña que disque se escoitaba soar baixo a terra antes de nacer este manancial de auga? - volveu interrogar Irimia.

- Ah! Ha, ha ha... Cada ninfa vive nun lugar, e, ás veces, xuntámonos e facemos festas... As persoas tamén as fan. Construíron unha ermida aquí ao lado, e fan romarías para vir a ela.

- Oes... - Ivo estaba pensando se podería facer a seguinte pregunta -, e iso das mouras encantadas que se agochan baixo as augas nacentes e coidan tesouros..., é verdade?

- Ouh! Aquí non hai ningunha. Ha, ha ha... Xa me chegan as pandas de persoas e animais que veñen montar algaradas!

- E iso que din de que, cando alguén colle estas augas para vendelas ou para facer cousas malas con elas, ou cava para buscar o tesouro, ou é xente que pelexa con outras persoas..., seca a fonte? É coma se a auga recoñecese o espírito de quen vén por ela... Que mal rolo!... - a rapaza tivo un arrepío.

- Pois..., a extracción de auga, a construción de estradas, e outras actividades de vós, as persoas, secan os caudais de auga subterráneos, ou cambian o seu curso e mandan a auga para outro lado... Deberíades pensar o que facedes coa auga, antes de que sequeades totalmente o planeta.

- Outra cousiña antes de marchar... Teño unha ferida na perna, vaime curar antes se a meto nestas augas sandadoras? - preguntou o rapaz.

- Se a metes nas augas e lle dás tres bicos a unha serpe que vive nesta fonte.

- O que?... Non tal!... Nin tolo!

- Non che vai facer nada.

- Que digo que non!

- Ánimo! Que se non che fai nada, podes bicala sen problemas - animouno Irimia.

- Podo bicala CON problemas, dirás!

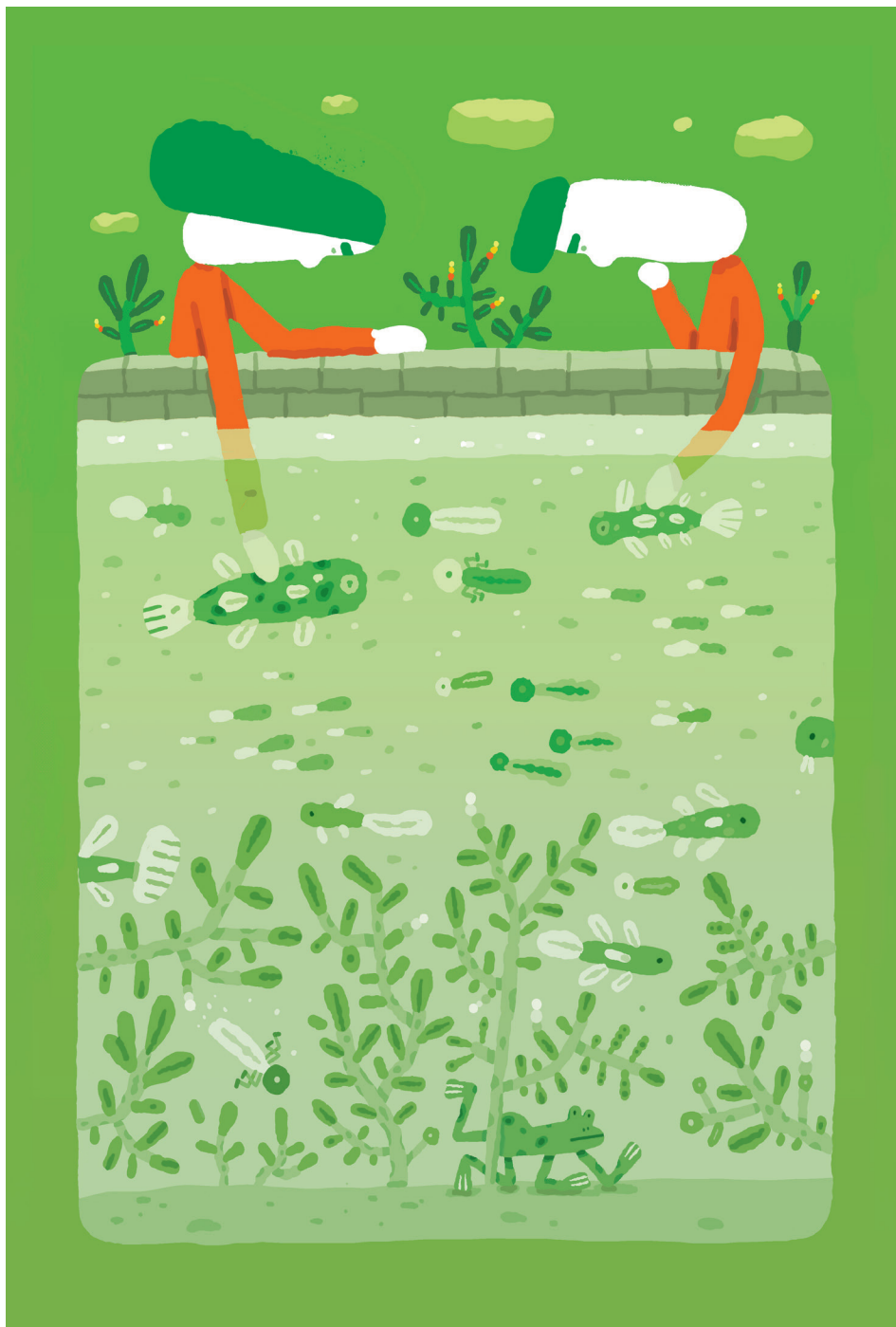
Unha serpe verde, saíu reptando en eses dende un recuncho da fonte e foise achegando a Ivo.

Cando a tivo diante, o rapaz dubidou, despois pechou os ollos e, achegándoselle lentamente, deulle tres bicos na cabeza. Escoitou unhas gargalladas e, ao abrir os ollos, veu a Irimia e dúas ninfas partíndose de risa.

- É a miña curmá Pegea - aclarou Crenea.

Nota da autora: O patrimonio cultural, tanto material (a fonte), coma inmaterial (as lendas sobre ela), que serviu de base a este relato é a Fonte da Santa Cruz de Aranga, citada xa por Florentino López Cuevillas en 1934 e pola Revista Nós. Está dentro da Reserva da biosfera Mariñas Coruñesas e Terras do Mandeo. Hai outro patrimonio aquí, o familiar, Aranga é a terra do meu pai.

Lourdes Maceiras

Bruxarías

Dicían que Tina era bruxa. Eu non me creo todo o que oí, así que me puxen a investigar. Quería coñecer de primeira man os requisitos para ser bruxa. “Requisito” é unha palabra importante. Os requisitos hai que reuni-los e, unha vez reunidos, xa tes o necesario para pasar a outro nivel. Acceder ao nivel bruxa resulta bastante difícil.

Primeiro, precísase vivir soa no medio dun bosque o que amais de solitario parece unha chisca aburrido.

Segundo, hai que estudar un montón: debes coñecer toda a fauna e a flora da contorna.

Terceiro, as bruxas levan por compañía un animal. Estes adoitan voar e ser escuros: pegas, curuxas, mouchos...

Tina tiña unha burra.

Sempre se me deu ben a materia de Coñecemento do Medio. Digo isto para que non haxa dúbidas: abondo sei que as burras non voan. Agás se están enmeigadas, claro. E había dúas cuestións que facían sospeitosa de enfeitizo a burra de Tina: o seu nome, Curuxamiña, e, a súa cor negra coma un corvo. Eu nunca a vira voar, pero quen sabe o que facía en segredo?

Hai un cuarto requisito para ser bruxa. Deste prefiro

non falar. Dá medo.

Sabía que Tina vivía soa nunha cabana non moi lonxe do río Mandeo. Os días de feira baixaba á vila. Viámola chegar cos seus pantalóns de peto, acompañada da burra, cargadiña con verduras de tempada que vendía no mercado.

Deseguida tiven claro que Tina cumpría o primeiro e o segundo requisito para ser bruxa. E se tiña en conta o da burra, tamén o terceiro. Pero o cuarto...

Certa mañá saín da casa polo carreiro de atrás, que é o que dá ao bosque. O día lucía espléndido. Non levaba moito camiñado cando me atopei con Tina e a súa burra. Viñan paseniño cara min. Decateime de que a muller levaba a burra amarrada cunha corda. Supoño que por precaución, non fose saír voando. Unha burra negra flotando na brisa chamaría a atención e, como todo o mundo sabe, as bruxas devecen por pasaren desapercibidas.

Nada máis verme, Tina mostrouse moi amable. Non me estrañou: este comportamento é natural nas bruxas. Tirou unha mazá do peto, deuma e riu como contenta de verme.

Teño máis na casa. Ven comigo e levarás un saco.

Dubidei. Segundo o cuarto requisito, as bruxas papan crianzas. Non hai que ser moi intelixente para adiviñar que eu era unha inocente criatura susceptible de ser devorada. O máis sensato tería sido rexeitar a oferta. Pero decidín arriscarme. A mazá estaba boísima e devecía por comer outra.

A casa de Tina era pequecha mais a finca que a rodeaba, grande. Decidín agardar fóra mentres ela ía polo saco. Observei o lugar con atención. Todo estaba moi coidado. Foi entón cando me decatei de que espallados polo terreo había uns estraños casetos de madeira. Que gardaría neles? De súbito, recordei o conto de Hansel e Gretel e sentín un arrepío de horror. Nese momento, Tina saíu da casa coas mazás.

Son hoteis - comentou, decatándose de que miraba para os casetos.

Hoteis? Hoteis de que? De crianzas, para cebalas e logo papalas?

Como se adiviñase os meus pensamentos, a muller engadiu:

Na finca teño hoteis de todo tipo, de insectos, de paxaros, de réptiles, de morcegos... a que si, Curuxamiña?

A burra subliñou o comentario cun orneo e escorrentou un par de moscas co rabo. Eu non entendía nada. Hoteis de insectos? Aquela muller era unha bruxa ou unha louca?

Iso si, todos os animais que viven nos meus hoteis teñen superpoderes -comentou chiscando un ollo.

Decididamente estaba louca. Agora resultaba que naqueles casetos se agochaba o universo Marvel ao completo.

A muller levoume de visita para presentarme todos os seus inquilinos e mais as súas superhabilidades. Foi abraiante. Alí estaban: o morcego, co seu particular XPS para se orientar; a barbantesa, cunha capacidade espectacular para a camuflaxe; o vagalume que, ademais de levar unha lanterna incorporada, cando é larva, posúe un fluído dixestivo paralizante; o ourizo, coa súa coiraza de púas; a píntega, á que Tina chamou a “lingüeteira” máis rápida do Oeste do Mandeo. Tiña aspecto de dragón pequeno, pero no canto de botar lume pola boca, botaba e recollía a lingua a unha velocidade de vertixe... E moitos máis.

A misión de todos é coidar da horta para que non a destrúan os pulgóns, os caracois, as lesmas... - informoume Tina-. E como podes ver, fano de marabilla. Moito mellor que os praguicidas que envelenan a terra e as augas. Os bosques e os ríos non son eternos.

“Eterno” é unha palabra que coñezo. É moi imaxinativa:

polo que contan nada dura sempre. Ti miras o bosque ou o río e pensas que sempre estiveron aí e que sempre estarán. Fagas o que fagas. Pero resulta que non.

Mira! -chamou Tina.

Nunha charca próxima había un fato de libélulas.

Calquera se baña aí! -refunguei con xesto de noxo.

Ao revés. Se hai libélulas, é que as augas están limpas -explicou a muller-. Ademais, estes insectos son ben curiosos. Verás, teñen as branquias no cú. Cando respiran, collen auga e ao expulsala son capaces de se impulsaren coma un foguete.

Por propulsión a peido?

Botámonos a rir. O superpoder da libélula era ben gracioso. Entón, Tina colleume dos papos con cariño e exclamou:

Comeríate!

Co susto dei un salto para atrás.

Mágoa que sexa vexetariana -aclarou cunha sonora risada.

O suspiro de alivio que botei mesmo axitou a herba. Entón atrevínme.

Tina, ti es bruxa? -pregunteille nun murmurio.

Un pouco - respondeu -. Pero non teñas medo. As bruxas non somos malvadas, somos poderosas.

Curuxamiña subliñou o dito con outro orneo e espantou outro par de moscas co rabo. Quizá o seu rabo funcionaba á maneira das hélices e cando ninguén a vía, voaba coma un helicóptero. Talvez ese fose o seu superpoder.

Marchei de casa de Tina cun saco de mazás e cunha chea de alegría no corpo.

Mentres camiñaba de volta, ía contemplando a paisaxe das Terras do Mandeo.

Que vivise nelas xente bruxa coma Tina era un requisito fundamental para que se mantivesen así de verdes e frondosas.

Charo Pita
Para Coque

Terra

Que si, avoa, que xa vou amodo. Tardei en vir, sei, non vexas o duro que foi este ano o instituto. E o curso que vén, peor. Todo o mundo a meter medo, que si a ABAU, que se non hai descanso, que segundo BACH é o mesmísimo inferno... “No ha de ser para tanto, ho”, dirías ti. E terías razón, non son para tanto una morea de cousas que nos ateigan a cabeza. E outras, que ben máis nos debían preocupar, nin reparamos nelas.

Eu, por exemplo, xamais reparara tanto nos olores como ata agora. Enténdeme, non os perfumes, os peidos, a fritura dos bares, falo de ulir a vida, en xeral. Pechar os ollos e sentir o ar que entra no corpo e conecta co cerebro para facelo explotar de sensacións. Por iso ás veces ando cos ollos pechados na rúa. As miñas colegas din que me vou estampar contra un farol un día. Mira ti, como se elas non andasen ollando para o móbil o tempo enteiro. Xoel bateu o outro día contra un farol porque ía lendo un whatsapp, vaia risa.

Para min volver a Meirás cada verán, é o cheiro a terra seca, a sal, a piñeiro, a carballo, a eucalipto. O recendo inconfundible do mar bravo, ás algas nos pés que fan cóxegas ao pasear pola praia de Cirro. “Ule, nena, ule que isto non o vas ter en Compostela”, dis ti e eu retruco: “Temos outras cousas” e ti sempre pechas a conversa: “Outras si, pero non son estas”.

O favor que me pediches, daquela pareceume unha tolemia, unha das túas rarezas de vella tola, como dicía papá e a tía Luísa, que sempre se laiaron de ter unha nai distinta ao do resto das súas amizades. Unha nai inconformista, rebelde, libre. Unha tola que no hai quen ature. Está vella, non lle fagas caso, vai sempre ao seu. Vaia teimuda. Aquí soa sen querer ir a unha residencia, aos seus 90 e pico anos. Unha egoísta.

Eu medrei sentindo esa ladaíña na casa. E cando viña de estar contigo uns días e me contabas tantas aventuras do teu pai, das cousas da vila, o que aconteceu nos tempos escuros, de cando a túa irmá Aurita estivo presa, papá botaba chispas. O que faltaba, aínda te vai quere volver como ela. Non podemos deixar a nena soa coa túa nai, Cristina. A ver que van pensar os meus amigos médicos como a cativa solte unha desas diante deles. Somo unha familia de ben.

E así deixei, aos poucos, de vir pasar contigo as ferias. Ofrecíanme como alternativa campamentos, viaxes, excursións... como negarme? Agora amólame ter caído na trampa. Fun de campamento inglés a Cambridge por dous veráns seguidos, mellorei o inglés, non o nego, pero non son quen de lembrar que significaba “pateiro” nin “chalana” nin “tribulé”. Dáme mágoa, avoa, esquecer as palabras coas que me agasallaches con tantas historias. Por iso tramei esta lea, porque penso que cho debo. Díxenlle a papá que ía a casa da miña amiga Martina e collín o autobús a Sada e logo, un taxi ata Meirás.

Planteime na túa casa e coma canda nena, como ti dicías: “Veña ao camiño”, cando eu quería quedar vendo os debuxos na tele. Pois veña ao camiño, avoa. Vouche facer o agasallo co que sempre soñaches, volver á túa terra, á da túa familia, á que vos roubaron, como sempre dis, para a finca de veraneo do ditador.

Non quero morrer, nena, sen volver pisar esas terras. Sen deitarme no prado, como cando iamos coller as patacas e aos nenos dábannos de merendar unha tortilla con pan e

unha gasosa. Agora bebedes esa merda de cocacolas, pero eu morro por unha botella de La Barrosa. E aló imos, avoa. Non dei feito a tortilla, non sei prender o gas da cociña, chámame burra mil veces. Pedinlle axuda á túa veciña Milagros, que non daba creto ao que ía facer, e nin imaxinas o que me custou conseguir unha botella de gasosa. A saber o tempo que leva caducada, pero fresca está abondo que a metín nunha neveira mochila desas do Decathlon.

Non nos pillan, avoa, está todo planificado. Falei co garda e díxome que el facía coma se nada, que poñía as cámaras a gravar para outro lado durante unha hora. É o fillo de Xaquín e Manola, bo rapaz. Puxo cara de susto cando lle pedín o favor, pero accedeu.

Con Milagros, a cousa non foi tan a correr:

-Pola parte de abaixo do Pazo, despois da granxa, hai unha xunqueira que dá a un paseo que vai entre parras. Por alí damos subido sen problema, Milagros, non teñas medo.

-Mira q non caia...

-Como vai caer, ho! Hei andar con tino... Fixen unha visita guiada pola finca o outro día. Moita pena me deu que que non puidera vir ela, coa de veces que terá berrado “O pazo é do pobo”. Cando vin a nova na televisión boteime a chorar da alegría. Na casa, non vexas o meu pai o que botou pola boca...

-E que, non me fagas falar, a quen se lle conte onde acabou, coa que nos fixeron pasar.

-Ela sempre quixo descansar nesa terra, non sei nin como deron aceptado a incineración.

-Que remedio lle quedou, deixouno na últimas vontades. Iso e que non a levaran a camposanto ningún, que ela quería quedar na casa. Por desgraza a misa tívola que papar.

-Vai logo, neniña, xa me contas.

E meu dito, meu feito. Agatuñamos polo muro, pasamos polo bosque de canas, por onde a palmeira esa que dá cocos en miniatura, pola granxa, polo camiño entre os mirtos, polo paseo das viñas. Víase o Pazo ao fondo, cara arriba, as Torres, como lle chamas ti sempre. Pasamos a casa do garda, que foi dos teus veciños e que lla roubaron para formar parte da finca. Deixamos atrás a pista de tenis, manda nabo unha pista de tenis, a balastrada vida do pazo de Dodro, metémonos no Piñeiral e, cando dei localizado polo SigPac onde era a vosa terra, aí merendamos. Eu comín a tortilla e a gasosa bebeuna a terra seca. Logo collín a furna que papá tiña agachada na casa e espaxeixín as túas cinsas, a túa alma, a túa risa pola terra da túa infancia. A terra é túa, e ti xa es terra.

Eva Mejuto

Dani Padrón

Un gaitero en globo

Sabedes que en Betanzos, o día de San Roque, botan a voar o globo de papel máis grande do mundo? Igual si, porque é moi famoso, pero, a que non sabedes que dende hai 114 anos enriba dese globo vai a ánima dun gaitero?

A ánima, si, o espírito, o espectro, non poñades esa cara.

Antes de empezar, habería que dicir que Rilo naceu no 1827, que era gaitero, que gañou 27 concursos de gaita e que viu o globo de papel por vez primeira aos oito anos. Non quería moverse de alí, pola emoción. Dende ese día soñou cada noite con subir no enorme globo e tocar unha muiñeira enriba del.

Difícil era, pero Rilo sempre soñou por todo o alto, nunca mellor dito, porque o globo era unha inmensa bola de papel, alto como 50 cincuenta persoas e con 120 quilos de peso.

Co tempo, o Rilo neno converteuse no Rilo home e logo no Vello Rilo. Ata que un día quedou cego sen ter subido no ditoso globo. Vai Mala sorte, eh?

Cando o gaitero estaba a morrer deu en pedir e pedir que quería quedar para sempre na súa terra.

- Santiña Compañá, convérteme en ánima e prometo

tocar a gaita para vós sempre que mo pidades.

A Santa Compañía apiadouse del. Os que nunca vimos unha ánima imaxinámola cunha carapucha branca ou transparente; pero a Rilo concedéronlle levar o seu traxe de gaiteiro e a gaita, iso si, invisibles.

En 1907, xa era ánima, Rilo tocou na festa de San Roque, anque ninguén o escoitaba. Logo foi onde inchaban o globo e, ao ver a bola, entráronlle tantas ganas de cumprir o seu desexo que volveu pedir:

- Santiña Compañía, se me deixades subir no globo prometo tocar a gaita para vós sempre que mo pidades.

- ¡Pero se ti es unha ánima, Rilo, podes subir onde che pete! - responderon.

Meu dito, meu feito, Rilo deu un chimpó e sentou no cumio do globo.

Que marabilla ver o xentío abaixo! sentir a airexa que viña das Mariñas; ver o río Mandeo e o Mero, dúas serpes de auga que formaban a ría xunto co mar e alimentaban os pastos salinos, os peixes, as aves.

A Rilo arrepióuselle o corpo coa emoción e tocou a Muiñeira de Piadela, composta por el. Logo o globo subiu e viu toda a súa terra, pequeniña dende arriba: uliu o mar ao entrar, os ríos a saír e o aire a mexer as xunqueiras da ría. Viu as serras, a lagoa de Sobrado, as Fragas do Mandeo; veu morcegos, unha aguiña mariñeira e, abaixo, os ollos dun lobo a brillar.

Cando converteron a súa terra en Reserva da Biosfera, á ánima do Vello Rilo chorou de ledicia un ano enteiro. Rilo era un sentimental, emocionábase por calquera cousa, aínda que o da Biosfera cousa calquera non era. Ninguén, en diante, atreveríase a facerlle mal á súa terra.

Rilo levaba xa 114 anos de ánima e cada ano subía ao globo. E tería sido feliz para sempre, se na última festa....

Si, xa volo conto. Rilo estaba no cumio do globo e pousou os ollos nunha rapaza que parecía que escoitaba a súa gaita e movía o pé,

TACÓN, PUNTA, TACÓN

Unha rapaza duns doce anos, fraca, rara, vestida enteira de negro; só lle vía un ollo, pintado arredor de negro tamén, o outro agacháballo o flequilo. Da Santiña Compañía seguro non era, tan negra toda.

Rilo deixou de tocar, a rapaza detivo o pé. Rilo tocou e a rapaza marcou:

TACÓN, PUNTA, TACÓN

Rilo parou, ela tamén. Se dúbida podía escoitalo.

Cando se elevou o globo Rilo ficou abraiado, pois non lle dicía adeus coa man? Tamén podía velo?

Podía, si, non vos estrañades.

O globo voou, a xente aplaudiu e Rilo esqueceu á rapaza. A vista era tan linda!

- Tan linda? Noooooon - berrou.

Dende o alto descubriu Rilo un galpón preto da ribeira da marisma, agachado entre as árbores. Botaba fume mesto e dun tubo saía un líquido pegañento directo á auga. E fedía.

- Que demos é iso? Non saben o da Reserva da Biosfera?

Rilo púxose rabioso, por primeira vez non rematou a viaxe en globo. Deu un chimpo. Ollou por unha fiestra e...

Estaban a facer xabón!

Xabón! co que iso contamina!

Todo iría parar á auga, fertilizaría as algas, crecerían e esgotarían o osíxeno e... morte para os peixes, os microbios, as aguias mariñeiras envelenadas, as aves e os lobos que bebesen. Desequilibrio. Fin da Reserva.

Rilo botouse a chorar, impotente, unha ánima non podería dar aviso e, se non os paraban pronto... Fin da Reserva da Biosfera. Por primeira vez en 114 anos desexou non ser ánima, non podía facer nada. Ficou desleixado ata que pensou en pedir:

- Santiña Compañía, como podo parar isto? Tocarei para vós sempre que mo pidades.

- Hai quen pode verte e escoitarte. —responderon.

Pois claro! A rapaza de negro! Rilo correu a Betanzos e atopouna sentada a escoitar música.

Ela apartou o floco para velo cos dous ollos. El contoulle quen era.

- Cresme?

- Claro, son Emo, señor Rilo.

- Emo, que raios é Emo?

- Emo, de emoción, sensible, por que pensa que podo velo? Os dous sentimos a mesma emoción pola música.

- Mi madriña! En 114 anos ninguén me viu e agora me ve unha Emo. Vivir para ver!

Xa sei que hai que salvar a marisma, pero deixade que se presenten, a ánima dun gaiteiro e unha rapaza Emo, non é tan fermoso como para parar un momento a historia?

Emo buliu con Rilo ate o galpón e alporizouse cando viu os refugалlos que saían polo tubo.

- Van morrer os peixes todos! O Ecosistema! a Reserva! - berrou.

O garda da fábrica escoitoua e soltou un can de presa tras dela; Rilo non sabía que facer, así que tocou a gaita; entón ela correu lixeira ata Betanzos e co tímida que era foi quen de gritar:

- A Reserva está en perigo! Axuda! Axiña, hai que salvar a Reserva!

A vila enteira saíu cara onde os levou Emo. E alí pararon a desfeita.

Días despois non se falaba máis que da rapaza Emo que salvara a Reserva, mesmo querían darlle unha medalla.

Pero Emo xa marchara, andaba a percorrer as Mariñas e as Terras do Mandeo co mellor guía, a ánima do Vello Rilo.

E aquí rematou o conto. Non o credes? Alá vós. Pero se ides alí e escoitades unha gaita...

Clara do Roxo

O Mofo

Aquela mañá de mediados de xullo amencera chovendo e M. estaba tépedo, húmido e anegado de orballo suave. A Amador gustábanlle eses días de chuvia no medio do verán, aínda que todos os turistas se sentisen incómodos por non poder baixar á praia, bañarse e tomar o sol.

-Os días de chuvia do verán non son en absoluto iguais aos días de chuvia do inverno. No verán a terra fumega humidade e a vexetación amence limpa, con todas as cores moito máis intensas -dixo o mozo para si, ao tempo que, asomado á ventá daquel día de ceos toldados, se dispoñía a fixar a habitual cita mañanceira coa súa querida veciña Laura, que nesa ocasión aínda non o estaba esperando.

Agardou a que saíse á fiestra durante un bo anaco, buscándoa cos ollos tamén na terraza do piso de abaixo, onde ela se instalaba coa súa familia durante o verán, pero, como, malia a espera, a moza non aparecía por ningures, saíu da casa e baixou lentamente as escaleiras do edificio para valorar os movementos e sons do seu interior.

Cando se decatou de que, efectivamente, non se escoitaba ningún ruído no primeiro andar, desconcertado, foi ata o portal, onde bateu con don Bonifacio, o pai de Laura, que o informou de que “as súas mulleres” marcharan de compras á cidade aproveitando o mal tempo.

Agora Amador comprendía a razón daquela ausencia tan inexplicable como dolorosa. Efectivamente, unha vez máis, a esquivada Laura déralle un plantón humillador, o que evidenciaba que non o tomaba en serio, así que limitouse a despedirse do pai dela, que seguía a baduar contrariado respecto dos comportamentos absurdos da súa familia.

-Sempre van á cidade cando chove, como non poden ir á praia, entretéñense nese centro comercial tan grande que abriron hai pouco. Se non me poño un pouco duro con elas, volven con bolsas e bolsas cheas de trapos, argumentando que todo está de rebaixas. Ti cres que lles fai falta tanta roupa? Claro que non, pero elas retrucan que si e non hai quen as convenza do contrario.

Ao igual ca el, Amador tampouco entendía nada. Por que Laura fuxira sen nin sequera lle deixar unha nota amable explicándolle aquel repentino cambio de plans? Pedíralle prestada a súa flamante moto ao seu irmán Estevo para levala á praia de Area Longa, aquela que a ela tanto lle gustaba, e total para nada. Agora mesmo, mentres el se sentía parvo redondo, Laura estaría a mercar nova roupa, sempre ben escollida, facendo gala daquel bo gusto do que a caracterizaba e que ninguén podía negarlle. Entón, imaxinouna tan guapa coma sempre e non puido evitar perdoarlle.

No entanto, seguiu dándolle voltas á súa decisión de deixalo plantado despois do que lle custara obter a moto. Sen dúbida, Laura era caprichosa e voluble e, no entanto, Amador permitíallo e non reaccionaba esquecéndose dela para sempre, iso era o que tiña que facer, non seguir a pensar nela nesa mañá deliciosa de xullo, unha das súas favoritas porque, aínda que non o dicía, para non o cualificasen de extravagante e excéntrico, a el gustáballe a chuvia no verán, pero desta vez reaccionaría a tempo e non se viría abaixo, coma outras veces, senón que sobreviviría ao desastre cun plan alternativo. Iría buscar a súa amiga Sara e proporíalle aquela volta na moto que a outra lle negara. Sabía que ela si que o acompañaría,

pois non era tan desconsideraba e ademais, Sara amábao tan profundamente que nunca era quen de lle negar nada.

Polo camiño á casa da súa amiga pensou nas palabras que lle diría para que aceptase ir con el á praia Area Longa, sempre solitaria e por iso mesmo perfecta para abrazarse, bicarse e, quen sabe, se había sorte, algo máis, non porque a amase, cando menos, como sabía que ela o amaba, senón simplemente por quitar dunha vez da súa mente a cruel Laura, que xogaba cos seus sentimentos unha e outra vez, sen lle importar nada o dano que lle causaba.

O mozo aterrou no portal da casa de Sara xusto cando ela estaba acabando de almorzar e apenas lle deixou tempo de saudalo e admirar aquela nova moto, pois Amador espetoulle a súa proposición cunhas palabras tan fermosas e escollidas que, el sabía ben, chegarían directas ao corazón daquela moza tan inxenua como sensible.

- Sabes que os lugares fermosos non se fixeron para vivilos en soidade senón para ser compartidos coa xente á que queres, verade que si? - falou tan romántico como calquera galán de cine.

- Que falangueiro estás hoxe, Amador! A onde queres chegar exactamente? - defendeuse ela entre risas, mais un pouco abrandada por dentro.

- Quero que veñas comigo na moto, así que escolle un lugar que che guste, un sitio ben fermoso para que non esquezamos nunca este día - díxolle el á moza con voz moito máis sedutora.

- Ocorreseche algún en concreto? - preguntou ela aínda máis sorprendida ca antes pola súa inexplicable e sorprendente proposición dado que había unha semana que non se vían.

- Pois a praia de Area Longa, por exemplo.

- Area Longa é un sitio único no mundo, co acantilado

e o faro ao fondo, e o piñeiral, na entrada, pero sabes ben que non podo ir contigo tan lonxe e menos en moto - respondeulle ela contrariada.

- E iso?

- O meu tío Rubén non me deixa ir nunca onde el non poida verme nin saber en todo momento que estou facendo.

- Pero como podes seguir permitindo que o teu tío te mangonee así, se vas cumprir dezaioito dentro de nada? - manipulou el, sabendo ben que apenas faltaba tres semanas para a soñada maioría de idade da súa amiga.

- A el os meus anos non lle importan, decidiu que coidaría da súa sobriña sempre, teña esta a idade que teña - aclarou tristeira e derrotada unha Sara que, aínda que non aprobaba, comprendía a actitude do seu tío.

- Pero iso non pode ser. Vaiche arruinar a vida.

- Xa o sei, pero talvez se culpa da morte de mamá e por iso é tan protector comigo.

- Protector non, dirás posesivo, pero, en fin, agora mesmo, polo que deduzo, non está na casa e non vai saber nada da nosa escapada, así que non tes escusa para negarte. Ademais, prométoche que volveremos pronto -convenceu docemente Amador-. Veña, se non queres ir tan lonxe, escolle outro sitio máis preto.

- Imos a Chelo. Gústanme tanto as beiras do Mandeo! Ía moito coa miña nai cando era nena.

- Non estaba pensando precisamente en Chelo, pero non me importa cambiar os plans, se é para estar contigo -falou el, afagador como sempre que quería conseguir algo.

Sara adoraba aquel lugar que para ela tanto significado tiña, así que, sen se facer máis de rogar, calzou uns tenis cómodos, aprovisionouse de auga e comida, puxo o casco e montou no asento de atrás chea de ilusión.

Deseguida deixaron a estrada principal para meterse por camiños secundarios entre muros de pedra e casas de cantería que lle pareceron formidables. Eran pouco máis das once cando chegaron e se tenderon sobre a area da praia fluvial de Chelo coa mirada fixa no río e na follaxe das árbores envoltas polo aroma do verán.

- Este sitio nunca me pareceu tanta cousa -queixouse Amador.

- Cando camiñemos polo sendeiro que chega ata fábrica de luz, comprenderás toda a maxia que agocha este lugar perfecto -falou ela convencida.

- Maxia é xusto o que necesitamos ti e mais eu esta mañá - falou Amador, máis pendente de forxar o momento de seducila que de compartir con ela a singularidade daquel territorio de faiscante e única beleza.

Sara botouse a andar polo carreiro da beira do río e, sen buscalos, viñeron ao presente todos os momentos felices vividos de nena coa súa nai, cando ían xuntas buscar madeira vella coa que ela tallaban unhas esculturas de seres estraños que a sobreviviran tantos anos despois, lucindo colgadas na entrada da súa casa. Amador seguiu e camiñaron xuntos durante un bo anaco, as máis das veces por riba de rochas cubertas de mofo, que continuaban tan esvaradías como ao comezo do paseo, por máis que o sol xa tivese alcanzado o cénit do mediodía e se filtrase agora con toda a súa forza entre as pólas das árbores, levantando un bafo húmido que se estendía por todas partes.

Era entón cando a moza pousaba os ollos en toda aquela marabilla, admirando aquela bruma case transparente que o empapaba todo e lle arrincaba luz ás árbores e lembrando.

- Non me digas que este sendeiro non é unha marabilla -preguntoulle a moza a Amador emocionada, ao tempo que camiñaba en todo momento facendo o esforzo de non pisar

aquel mofo vizoso de cor verde case coma esmeralda que se estendía por todas partes.

- Bab, non está mal - respondeu desganado Amador.

- É fermosura pura, pero mira ben onde pos o pé. Non podes pisar o mofo.

- E iso? - preguntou abraiado Amador.

- Só os que descoñecen a natureza do mofo camiñan sobre el. No entanto, non hai nada máis delicado que o mofo, se o pisas unha vez, érguese de novo coa chuvia, se o pisas de novo xa non é capaz de erguerse e a terceira vez que o pisas morre -lembrou Sara as palabras que tantas veces lle escoitara a súa nai durante aqueles paseos polas beiras do Mandeo tempo atrás.

Ao chegar a un remuíño do río baixo do cal se formaba un pozo descuberto de vexetación onde o sol batía con forza, Amador espiuse ata quedar en calzóns e logo guindouse de cabeza no medio naquela piscina natural.

- Non queres bañarte? -preguntoulle sorrindo á moza.

- Non me apetece. Ten traza de estar moi fría -rexeitou ela descoñecendo que a verdadeira intención daquela suxestión era seducila e con menos roupa sempre facilitaba a tarefa.

- Para nada -explicou el mentindo -. Anímate.

Sara entrou con medo na auga ata que esta lle deu pola cintura, pero cando se decatou de que a partir dese punto perdía pé, entón todo o seu corpo se puxo en tensión.

- Vamos, sígueme, atrévete, demóstrame o ben que nadas - animouna Amador, mergullándose e deixándose ir ata o fondo, ao tempo que sentía as pólas fráxiles das algas verdes rozándolle todo o corpo e contendo a respiración ata ascender outra vez e soltar todo o aire, mentres valoraba o significado da mirada admirada de Sara ao velo aboiar na

auga coa destreza dun golfiño.

A moza lembrou cando coñeceran oito anos atrás, cando o tío Rubén a trouxera vivir a M. porque decidira que Sara necesitaba o agarimo do mar para superar as secuelas daquel trágico accidente no que a súa nai falecera. Era o propio Rubén quen conducía e nunca foi capaz de perdoarse non ter visto aquel camiión. Dende entón Sara non lograba sacar da cabeza a imaxe da nai atrapada nos ferros pedindo socorro sen parar, pero, cando a ambulancia chegou, para a nai xa foi demasiado tarde, aínda que non para ela e mais ao tío Rubén que foran de inmediato trasladados ao hospital e salváranse de milagre.

Dende entón e sen razón aparente a Sara asaltábaa de súpeto un medo estarrecedor que non lograba dominar, pero, pouco a pouco, fora atopando en M. o acougo e entón amara aquela vila como se aman os espazos fermosos que nos axudan a deixar atrás a tristeza. Sentírase algo máis feliz aínda cando, pouco tempo despois, coñecera a Amador, un rapaz tan falangueiro que non lle daba medo nada e que lle ensinara todos os recantos e segredos da vila.

Cando chegou a adolescencia, Laura comprendeu que se namorara perdidamente del. Algunhas veces tamén Amador pensou que a moza lle gustaba moito, pero todo cambiou cando apareceu aquela tormenta chamada Laura, que fixo que o corazón do rapaz palpitase coa furia dunha cuadriga de cabalos desbocados e que xa nada máis existise. Dende entón Laura torturábao coa súa crueldade ambigua e agora máis ca nunca necesitaba a Sara para sacala da cabeza e desafogar a carraxe que a súa indiferenza lle producía.

A súa amiga resultaba a vítima perfecta, por iso agora mesmo nadando no remanso do río se sentía tan excitado como cando un falcón albisca unha pomba e sabe que só necesitaba atopar un punto estratéxico dende onde guindarse para atacar. Pero decidiu que aínda non chegara o momento e que agardaría a alcanzar a vella fábrica de luz,

entón a moza non tería escapatoria.

- Veña, ven -pediulle abrindo os brazos.

- Non. Sabes que me asusta nadar onde non fago pé -falou ela saíndo da auga e sentando nunha rocha mollada.

- Non che hai que facer moito caso, ti sempre tes medo de todo -atacou Amador duramente, mentres a moza se botou a andar en silencio pola beira do río, cuxas beiras estaban sementadas de abeneiros, chopos, freixos e salgueiros de pólas erguidas cara ao ceo. Ás veces, os troncos das árbores decidiran reptar en lugar de medrar erguidos e a follaxe alzábase nunha especie de loucura de formas exuberantes, tan húmidas, enmarañadas e faiscantes que semellaban unha verdadeira selva.

Aquel bosque fora conformándose a si mesmo con tempo e esforzo, nunha equilibrada balanza que se debatía entre a supervivencia e a devastación e Sara comprendeu deseguida que se se quería que continuase tal cal estaba, intacto e salvaxe, como un oasis, non se podería facer ningún cambio. Abrir unha clareira, modificar os seus sendeiros, cortar os troncos podres, trocar o curso dos regatos case sempre anegados de auga, traer xente, facer merendeiros. Calquera desas accións había provocar a destrución daquel mundo enteiro de plantas, paxariños, insectos e animais pequenos que alí vivían, os cales, cando non sopraba o vento e o tempo era calmo, se escoitaban bulir nun barullo suave de ás e nun renxer de ramas rachadas ao desprazarse. No entanto, era moi difícil albiscalos, lontras, raposas, martas, donicelas, e mesmo, os paxaros, todos eran igual de esvaradíos e fuxitivos, agás por marzo, no que se entregaban panocos aos cortexos nupciais e aos apareamentos ou, en abril incansables e atarefados na construción dos niños.

Un pouco máis adiante, aquel bosque abríase ao completo anegando coa súa presenza todo, incluso os sendeiros cuxas trazas había que improvisar. Foi entón cando

viñeron á mente de Sara as imaxes da súa nai e ela xuntas buscando troncos mortos para esculpir neles a beleza das formas que evocaban mundos enteiros ao completo. A nai facíalles patas, rabo, cara, cornos, ás veces, orellas picudas, outras, guedellas longas ou poutas aguzadas, e tallábaos figurando estar de pé, sentados ou durmindo encollidos cos seus perfís en sombra, evocando seres máxicos cuxo aspecto nunca se vía con claridade, aínda que si se intuía. Cando os remataba, entregáballos e a Sara gustáballe aloumiñalos para sentir nas mans a súa alma de madeira e o seu corpo inescrutable de seres tan inexistentes como máxicos que contiñan toda a esencia daquel bosque.

Se pechaba os ollos, aínda podía ver a súa nai traballando aquela madeira vella ata que lle atopaba a forma que expresase o que ela desexaba. Naquel entón ambas viñan con frecuencia dende C. a aquel lugar máxico e quedaban nel ata que caía a tarde. Despois marchaban de novo deixando as esculturas estrañas case sempre penduradas das árbores porque ela dicía que nada podía serlle usurpado á terra e que todo debía permanecer onde fora atopado. Só consentía en que Sara levase algunha talla cando a nena choraba sen parar.

Agora, de regreso a aquel lugar con Amador, Sara sentía que recuperaba a lembranza da súa nai, quizais porque a súa alma se fundira con aquel lugar canda os seus animais de madeira e todos xuntos rexurdían fértiles e verdes naquel mofo vizoso que todo o tempo se negara a pisar.

Sentiuse feliz escoitando os reclamos de aves que nunca se deixaban ver ou oíndo, tamén teimudos e implacables, os milleiros de insectos que poboaban o mundo cos seus zunidos ondulantes. Entón tombouse nunha pedra esboroadá admirando o ceo e Amador deitouse á súa beira rozándoa co seu corpo. Un avión a reacción pasou atronando o ar e logo outro e outro máis.

- Fóra de aquí, malditos! -berrou Sara, espantándoos coas mans, mentres eles se perdín polo horizonte tras

sobrevoar aquela superficie verde.

Un paxaro negro apareceu de súpeto e espiounos dende lonxe.

- Ola, corvo -saudou Amador.

- É unha merla, rapaz despistado -recriminou Sara imitando o reclamo da ave-. Fíxate no tamaño e na cor do seu peteiro.

- *Clin, clan, clin, clan, clin, clan* -imitou Sara o seu reclamo.

- *Clin, clan, clin, clan, clin, clan* -respondeulle a merla piando máis forte coa vista fixa no chan.

- Está agardando polas moscas -sinalou Amador.

- Non, penso que está mirando algo que hai aí abaixo soterrado e que reloce, mira, fíxate -dixo Sara agachándose e escaravellando como unha posesa ata que descubriu un coitelo vello do que se desprendeu un gume oxidado, contra o que a moza se cortou, descubrinto con dor que sangraba e premendo a ferida para deter o chorro e enterrando despois a man na terra para formar unha costra sobre a ferida para deter a hemorraxia.

- Vaia! Xuraría que é o coitelo con que miña nai tallaba as esculturas! Non podo crelo! -berrou emocionado rindo ás mancheas coma unha posesa cando, logo da dor, se fixou no coitelo.

- *Clin, clan, clin, clan, clin, clan* -piaba a merla que continuaba a observalos con detemento-.. *Clin, clan, clin, clan, clin, clan*.

- Que vai ser despois de tanto tempo! Flipas! -desconfiou Amador.

- Si que o é!

- Ás veces penso que estás guillada ou que tes moita

imaxinación.

- Eu tamén -admitiu Sara.

Un novo avión pasou por riba deles deixando un novo ronsel branco.

- Dilles que non volvan, merliña! -berrou Sara e o paxaro axotou as ás e logo pasou por riba deles aterrando uns metros máis aló, sen deixar de miralos.

- É posible domesticalos, sabes? -falou a moza.

- De verdade? Non será outra das túas loucuras?

- Non, cando era pequena tiñamos unha igualiña a esta, vivía no xardín traseiro da nosa casa e só viña á porta buscar comida ata que mamá a domesticou, entón pousaba no seu ombreiro -falou Sara coa face tristeira.

Clin, clan, clin, clan, clin, clan.

- Que lle ocorreu?

- Desapareceu o mesmo día que mamá morreu. Os veciños dixeron que non paraba de piar e que a espantaran, pero eu penso que lle dispararon. *Clin, clan, clin, clan, clin, clan.* Pum.

- Non me estraña. Se piaba coma esta, estarían furiosos con tanto boureo -explicoulle Amador axotando aquela merla entremetida que non paraba de miralos fixamente piando sen parar -. Vamos, marcha, fóra de aquí dunha vez!

Pero a merla agatuñou empolicándose no alto e converténdose na dona das pólas.

Clin, clan, clin, clan, clin, clan.

- Que demos queres? -preguntoulle Sara en ton burlón.

- *Clin, clan, clin, clan, clin, clan* -respondeu ela, botando a voar e deténdose un pouco máis aló.

- Está claro que quere que alguén a domestique -

recoñeceu a moza deixando que a merla se botase a saltaricar diante dela coas as estendidas, para se colocar no seu ombreiro durante un intre sen parar de piar. *Clin, clan, clin, clan, clin, clan.* Os seus sons rebotaban contra as rochas e tamén se oía o son das súas ás batendo e cortando o ar.

Sara colocouse á beira dunha pequena ponte de madeira, tirou un tronco á auga e quedou mirando como a corrente o arrastraba, contando os segundos que pasaron ata que saían polo outro lado. O mozo pasáballe os troncos e aloumiñáballe as mans. “Se tardan máis de vinte segundos, Amador pedirame para saír”, pensou a moza cruzando os dedos e dirixindo o rostro cara ao sol para notar a calor dos seus raios. Amador colleulle as súas mans coas del. O paxaro púxose na outra beira, asegurándose de que o vira cruzar ata o outro lado do sendeiro e volveu piar. *Clin, clan, clin, clan, clin, clan.*

- Cala dunha vez! -berrou Amador, mentres Sara tiraba máis paus por unha banda da ponte e el se puxera a gravar nun dos listóns de madeira da varanda a súa inicial do seu nome, que campaba no medio doutras moitas iniciais dentro de corazóns con nomes doutros mozos e mozas que fixeran o mesmo ao longo dos anos. Sara fixouse que Amador non gravou a inicial do seu nome e estrañouse. Por que a trouxera alí? Amábaa? Había moitos meses, un ano, quizais, que ela sentía algo moi grande por el. Tiña medo de que el non compartira con ela aquel amor tan inmenso e que se preguntaba algo as súas palabras os separasen ou que el a tomase por unha parva romántica, así que foi incapaz de lle dicir nada. Como explicar que estaba sendo feliz alí con el? Era como recuperar aquelas horas que pasaran xuntos, tantos anos, mentres foron dous nenos, ata que aquela amizade se transformara para ela en algo tan incerto como real. Amador calaba e facía cortes abruptos sobre as iniciais que gravara dentro dun corazón ata tornalas ilexibles.

Cruzaron de volta a ponte e andaron un bo anaco

máis ata chegar á clareira que daba paso por fin á vella fábrica de luz abandonada. A merla seguíaos a prudente distancia. *Clin, clan, clin, clan, clin, clan.*

O edificio era unha ruína total, pero conservaba o encanto dos lugares onde noutrora bulira a vida. As portas desapareceran había séculos. O tellado tamén esvoroara. Ao fondo sentíase o rumor do río e detrás o do sempiterno bosque. A calor facía que o aire tremese xunto á superficie da auga. A merla entrou tras deles no interior do recinto e pousou sobre un dos derruídos muros, pero non piou, polo que o silencio era total, auga, pedras, árbores, paxaros, peixes. Unha sensación de estar a vulnerar lago moi antigo apoderouse de Sara.

- Que farías se ocorrese algo moi tráxico? -preguntoulle a moza.

- Como que? -inquiriu el.

- Que de súpeto estoupase unha guerra ou un volcán erupcionase, algo así -explicou Sara.

- Ti?

- Nada -respondeu ela.

- Eu agocharíame aquí contigo, pescando e cazando para ti, ocultos do mundo ata que todo pasase -falou el atraéndoa cara a si e abrazándoa pola cintura. Ela emitíu un suspiro de desfalecemento, pero deseguida se repuxo:

- Quizais viñese máis xente unirse a nós. Fariamos unha sociedade nova aquí mesmo, un lugar sen guerra nin violencia, nin lixo, só natureza e sendeiros onde vivir sen que ningún nos descubrise -emocionábase a moza soñando.

- E bicos, milleiros de bicos -falou o rapaz ao tempo que, sen soltala da cintura, comezou a bicaba interminablemente. Logo pasou as mans polos ombros dela e buscou os tirantes do seu vestido, que desatou. A súa pel espida estaba ardendo ao tacto. Aproximouse a ela, rodeouna fortemente cos brazos

e bicouna de novo tocándolle a lingua coa súa. Entón ela creu desfalecer aínda máis ca antes. A súa columna vertebral púxose ríxida, como percorrida por un estraño estremecemento. El abrazouna máis forte aínda e achegouse completamente a ela, ao tempo que continuou baixándolle o vestido.

Clin, clan, clin, clan, clin, clan. Clin, clan, clin, clan, clin, clan. O grallar da merla volvérase agora tan potente e insistente que atronaba os oídos. Ademais, achegábase a eles planeando furiosa. *Clin, clan, clin, clan, clin, clan. Clin, clan, clin, clan, clin, clan.*

Sara abriu os ollos e entón viu como a ave movía as ás furiosamente xusto riba dela facendo que agromase nela aquel antigo e inexplicable medo de antes que xa case tiña esquecido. Afastouse do mozo.

- Ven, meu amor, quero amarte -falou moi docemente Amador.

- Aquí non, teño medo -queixouse ela sen mover un músculo.

- Pero de que? -burlouse o mozo.

- Non sei, da merla, supoño -falou ela vagamente.

- De verdade que un maldito paxaro nos vai arruinar o día? riu el alcanzando unha pedra e guindándolla para tentar baterlle, pero a merla escapuliuse lanzando un último son continuando e volvendo empolicarse no alto vixilante. Deséxote tanto! Os dous nos desexamos, veña, ven aquí, non me fagas esperar máis que estou impaciente!

- Non, non, con ese paxaro aí non. Mañá son túa, ven buscarme despois de comer e lévame a Area Longa. Aquí non son capaz, teño demasiado medo -falou Sara segura de si, valorando se naquel lugar habitaba unha presenza invisible que a protexía dun posible erro.

Pero, ao día seguinte ,cando Amador a foi buscar na súa flamante moto prestada para levala á praia de Area Longa, ela

cambiara completamente de opinión.

- Pero, por que non queres vir? - preguntoulle o mozo contrariado -. Prometíchesmo onde en Chelo e sabes que es moi importante para min e que só quero amarte.

- Tan importante coma esa moza coa que te bicabas onte á noite no dique do porto? - respondeulle ela, sen alzar apenas a voz.

- Non sei que queres dicir? - mentiu Amador sorprendido de súpeto nunha mentira.

- Só os que descoñecen a natureza do mofo camiñan sobre el. No entanto, non hai nada máis delicado que o mofo, se o pisas unha vez, érguese de novo coa chuvia, se o pisas de novo xa non é capaz de erguerse e a terceira vez que o pisas morre - lembrou Sara as palabras que tantas veces lle escoitara a súa nai durante aqueles paseos polas beiras do Mandeo tempo atrás, cando ambas xogaba a invocar a beleza.

Ánxela Gracián

Antonio Seijas

Índice

Prólogo	5
O año comería a flor?	9
A cascuda rabuda	14
Seixo branco	21
A libélula que non sabía ler	27
O vento sobre nós	33
O país de Contodo	38
Azo e os elfos ribeiráns	45
Paisaxe en catro tempos	50
A píntega no ar	57
O pequeno Mateo durmía...	63
Herba de namorar	68
Feo	75
Os segredos das brañas do río Deo	80
O lagarto de Lorbé e o azul máis azul do mundo	90
A cova da serpe	97
Mascarillus quirurxicus	102
A fonte	109
Bruxarías	116
Terra	123
Un gaiteiro en globo	128
O Mofo	134

Centro de Emprendemento Creativo de Galicia

Cidade da Cultura de Galicia

Monte Gaiás s/n- 15707 | Santiago de Compostela | A Coruña

Tel.: 698 169 548 | galix@galix.org | blog@galix.org

